

ARGIA

1982 - Apirila 25 - XLVgarren urtea 931 zenbakia 75 peza

XABIER ETA ANTON
GARAZIN

• LAIA-koekin elkarrizketa

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-an helbideratze hutsez lor ditzakezun abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-menak lortu
- Zure diruari interesik erren-tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak go-zatu: VISA txartela, Bidai-Txe-ak, Gasolina-Txeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna izan
- Sariak eta zozketa berezietan partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta balia zaite abantaila eder hauek.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKI

Euskadiko Kutxa

artua zeukan Antonio Zavalak bertso-bilduma gai honetan ere horri heldu dio. Oraingoaren gaia «jan-eda-na», eta esaten den legez hain duen (eta oraindik izan duen) herri honetan, beriso frango izango dira han eta hori dela eta. Antonio Zavalak bilatu, aurkitu eta as- du egin ditu azkenik, eta as- kotxo zirenez, bi tomatan «Auspoa»ren lana atsegin bazaizu baduzu beste alai- garri bat, eta ez bazaizu atsegin hor konpon Mari Anton.

LIBURVAK

HITZ KONPOSATU ETA ERATORRIEN MORFO-FONETIKA. Luis Mari Mujika: Edicio- nes Vascas, 253 o.

Hitz entzuna dugu Luis Mari Mujikarena liburu konputan. Batez ere, hasiera batetan argitaratu dituen poema-liburu piloagatik. Dena den, gaur eskueran ipini diguna ez da poema- libururik, beste era bateta- koa baizik. Hitz konposa- tuak eta eratorriak dauzka gaitzat harturik, eta berezi- ki hitz horien morfo-fone- tika, hau da, nola elkartu eta ahozkatzen diren. Aurretik, bazituen beste bi liburu er- daraz gai berari buruz, kon- posaketa eta eratorretari buruz. Haien ildo beretik na jakina, aportunazio be- rriak eginez.

JAN-EDANAREN BER- TSOAK. Antonio Zavalak: Auspoa liburutegia, 142 or., 500 pta.

Txapela kendu beharra berriaz ere Zavalak bertsoa- ren aurrean. Hona hemen lan horren azkeneko emai- tza. Azken urteotan ohiura

ROBERT MUSIL

LAS TRIBULACIONES DEL ESTUDIANTE TÖRLESS

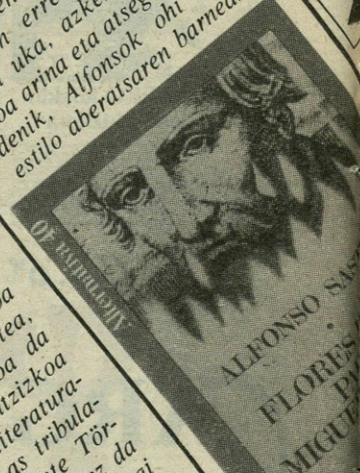
FLORES ROJAS PARA MIGUEL SERVET, AL- fonso Sastre; Argos Verga- ra, 201 or., 325 pta.

Pertsonaia nadarikatu eta baztertuak beti izan dira idazleen inspirazio. Al- fonso Sastre ere, tentazio horrekin etsi egin zuen, bai- ta bere saioan asmatu ere. Miguel Servet izeneko inte- lektuala sutan erahil zuten Ginebran XVI mendean. Haren istorioa kontatzen digu Sastrek, biografia eta nobelaren arteko batetan. Ezin uka, azkenik, narra- zioa arina eta atsegingarria denik, Alfonsok ohi duen estilo aberatsaren barnean.

LAS TRIBULACIONES DEL ESTUDIANTE TÖRLESS. Robert Musil; Seix Barral, 215 or., 390 pta.

Askorentzat, Robert Musil da gerraurreko idaz- le alemaniarrik bikainena. Beste askori gehiegi-ko- irudiuko zaio hori esatea. Beste askori ezinezkoa da egile hau oso garrantziko- dela gerraurreko literatura- ciones del estudiante Tör- less» izeneko nobela ez da bere nobelarik onena, bai samatuena ordea. Gaietxo batzuren istorioa kontatzen digu, gizarte aristokratiko baten barruan mugitzen diren giro hori jasanezina bilaka- tuko, itenbideak egiteari berari ihesegiten diolarik.

el grosero

ZURGAI

ANTZERKIA «BEKERE-KE» TALDEAREN ALDE:

Apirilak 24, larunbata, Gasteizen Mendiz orroza polikiroldegian BEKERE-KE antzerki taldearen alde jaialdia ospatuko da. Parte hartuko dute: GEROA antzerki-taldea, KARRAKA kolektiboa, Peter Roberis... Luis Llach, Itoiz, sanfarrea, jazza eta bukatzeko berbena. Umorea erruz, dibertsioa segur!

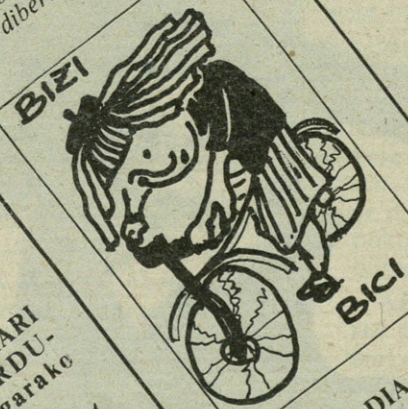
apirila-25

BILBAO:
la imagen, la palabra

IHARDUNALDIAK

ARABIAKO HERRIARI BURUZKO IHARDUNALDIAK BERGARAKO UNEDEN.

Apirilaren 20, 23, 24, 28 eta 29 egunean UNE-Deko Aretoan hitzaldi bana eskainiko da. Proiektaketak ere izango dira. Gaur eguneko Arabiari buruzkoa soilik izango da. Argitasun handiagorako dei telefono honetara: 76 13 42

MUSIKALDIA AZKAIN-GO ELIZAN Azkaingo ikastolako 10. urtea dela eta 9,30 tan (Handel, Bach, Mozart, etabiar). Ondoren, erromeria herriko etxean. Beñat Elizondo musikari jamatuarekin.

ZURGAI, 1982ko apirila, 8. zenbakia, 100 pta.

Berriro gurekin «poetas por su pueblo» kolektiboak ateratako aldizkari ezaguna, «ZURGAI». Bere zortigarren zenbakian «Bilbo» hautatu dute gai bezala. Honela, artikulua eta poema guztiek badute zerikusirik Bilborekin, erdiko orrialdeetan «BILBAO» izenezko dosiertxoak dakar, argiztatzen, la palabra osatutako ki eta poemetak argiztatzen. Jon Juaristiren, Gainerako guztien artean, G. San Juan, S. Calleja, G. Díez, M. Estancona, R. Martínez, A. M. Ortiz Alfau, eta izenezko buztan luze bat.

ALPIZKARIAK

EL GROSERO EMPE-DERNIDO, 1982ko martxo-apirila, 8. zenbakia, 50 pta.

Oso kasu berezia dugu aldizkari honena. Langabezian dauden bi tipok zaleatasun bat dute elkarrekin.

ERAKUSKETAK

JOXEMARI TELLERIA ren erakusketa Irungo KRIS erakustokian. Apirilaren 16an zabaldu eta 30ean itxiko da egile honen pinturak gozatzeko epea.

historia eta
Gizarte-zientzien
urtekaria

udako
euskal
unibertsitatea

LAIako Jesus Mari Larrazabal

HB - EE ARTEKO TARTEA BETE BEHAR DUGU

Gipuzkoako Foru Aldundi edo Diputazioan aurkitu dugu Jesus Mari Larrazabal, LAIaren bulegoan. Bere alderdiko Kongresua bukatu berria da eta hango arazo eta erabakiak pil-pil daude oraindik. Haietaz mintzatu zaigu., Diputazioko barrean. Oraindik ere «iraultza» hitza entzuteaz harritzen direla diruditen horma eta tapizen artean. «Iraultza», «burruka harmatua», «independentzia»... hitzek oihartzun berezia dute zura noblez eta butaka ederrez hornitutako saloi hauetan.

RUPTURA EZIN; POSIBILISMORIK NAHI EZ

ARGIA.— Kongresuaren gorabeherak aipatzetik hasi beharko dugu.

LARRAZABAL.— Laugarren Batzarrearen bigarren zatia egin dugu, lehenengoa 1980. go. uztaillean, HBtik atera ta berehala, ospatu bait genuen. Orduan zintzilik geratu zirenak erabaki ditugu gaur: linea politikoaren

mugaketa batetik eta burruka harmatuaren azterketa, gairik nagusienak bezala. Horretaz gain LABi buruzko eritzia finkatu eta karguak aukera

ARGIA.— Jende gaztea ikusi dugu mahaian.

LAR.— Jende oso gaztea sartu da bai zuzendaritzan. Eta gehiago: lehenengo aldiz zuzendaritza osoa erabat euskalduna izatea lortu dugu.

ARGIA.— Kongresu oso gogorra

izan duzuela esan da...

LAR.— Debateak oso gogorrak izan dira, eta luzeak. Sakonak ere izan direla esan behar da.

ARGIA.— Debate horiek gero zertan mamitu dira, LAIAk ze bide eremango du hemendik aurrera?

LAR.— Bi mailatan hartu dira erabakiak, epe laburrari begira eta erdi epe batera begira. Erdi epera LAIAk

eramango duen bidea garbi dago: ezker abertzalean dagoen bipolarizaketa hausten saiatu. Zergatik? Batetik, esanak esan, Estatu Espainolean demokrazia burgesa ezarri delako; Euskal Herrian ezaugarri autoritario eta errepresibo batzuekin, frankismoarekin hautsi ez izanaren ondorioz. Baina demokrazia burgesa. Orain, beste aldetik, libertate nazionalari begira lehenean gaude.

ARGIA.— Zuen lekua Herri Bata-sunaren eta Euskadiko Ezkerraren arteko tartean bilatzen duzue, beraz. Nola ikusten duzue HB?

LAR.— HBkoentzat hau ez omen da demokrazia, lehen bezala omen gaude. Non dago ordea demokrazien patentea? Berak nahi dutena, KASEko alternatibaren puntuetan dagoena, demokrazia burges «aurre-ratu» bat da, haustura edo rupturaren bidez lortu behar dena. Haustura horren posibilitatea, halabaina, amets hutsa da.

ARGIA.— KASen alternatiba lortu behar dela esanez ibiltzea itxaropen hutsak sor eraztea da orduan.

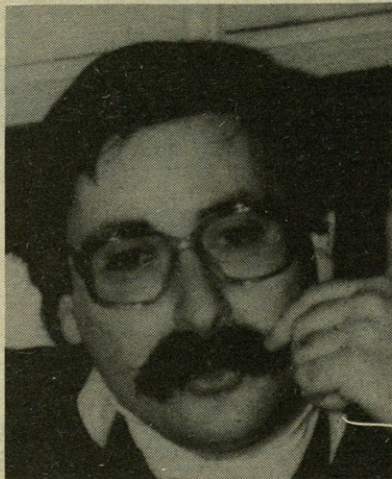
LAR.— Amnistia, Nafarroa, berreuskalduntzea... oso luzerako doazen puntuak dira. Nafarroa gero eta urrutiago dago, amnistia eta berreuskalduntzea zer esanik ez. Epe labur batera konpon daitezkeela esatea, «denok bilduko bagina» etabar, gauzak hola daudela, jendeagan frustrazioak sortzea da. Intransijente eta gogorak izan behar dugu, baina baita konsienteak ere.

ARGIA.— Zuek bete nahi duzuen tarte horren beste aldean EE daukazu.

LAR.— EEk gaurko demokrazia onartzen du eta jokoan sartzen da. «Lortu duguna baliozkoa da eta hori behar da sakondu» diote. «Konstituzioaren alderdi onak» eta baloratzen hasi dira. Gradualismoaren bidez, demokrazia burgues hau sakonduz, helburuak lortuko direla uste dute. Azken finean horiek dira eurokomunismoaren predikuak. Guk garbi diogu: politika hori frakaso bat da iraultzaren bidean.

EZKER ABERTZALEA PIKUTARA DOA

ARGIA.— EEren eta HBren artean beraz. Baina gauzak dauden bezala, bipolarizaketa izugarria delarik, zuek zer egin behar duzue tartean?

LAR.— Ilusiorik sortu gabe, ezker abertzalearen birkonposaketan parte hartu nahi du LAIAk. Ezker abertzalearen barruan gauzak berriz planteatzen ez baditugu, erdi epe batera Ezker Abertzalea pikutara doa.

ARGIA.— Ezker Abertzalearen bi blokeen artean planteamentu berriak sartu... errezago dirudi esaten egiten baino.

LAR.— Hori badakigu, baina bipolarizaketa huatsi beharra dago. EEn batetik sektore ofizialak agintzen du, «neoabertzaleen» laguntzarekin. Taldea beren posizioetara eramateko Ezker Berrikoek dituzten ilusioak, hutsak dituk.

HB berriz gero eta gehiago KAS da, ETA (M)k daraman burrukan zentratua, hori da nukleo establea. Beste taldeak, gogora zaitez ESBz, lurperatu dira.

Ezker Abertzalean bi blokeak gero eta urrutiago beraz, beren jarrerak garbiago.

ARGIA.— Baina gaur egun Ezker Abertzaleaz hitz egin al daiteke?

LAR.— Bueno, bi blokeak hor daude, elkarren arteko harremanik gabe. Alde horretatik egoera inestablea ez dela esan behar da, baina bai nahasia. Guk EEn, aprobetxatzeko moduzko bakarrak Ezker Berri korronteak ikusten ditugu. Beren politika balantzakakoa bada ere: batzutan beren alderdian gehiengo diren korronteen politika jarraitzen dute xuxen-xuxen; beste batzutan, eta hori Diputazioan ikusi dugu, badakite botoa emateko orduan gurekin egoten, nahiz eta beren alderdiko zenbaiten eritziauren aurka izan.

Orain dilema batean daude Ezker Berrikoak: batzuek uste dute EE ba-

rruan jarraituz oraindik ere alderdiari buelta ematea posible dela. Beste batzuk ordea ilusioak uzten ari dira, beren alderdiak hartu duen bideari itzulerarik ez diote ikusten, eta zer egin planteatzen ari dira.

ARGIA.— EEko Ezker Berrikoekin zerbait egiteko esperantza baduzue. Eta HBko ze jenderi begiratzten diozue?

LAR.— HBren arazoa konplejoa goa da. Batetik bere nukleo establea KAS da gero eta gehiago. Eta bestetik garai bateko herrietako montaketa lur jota dago.

Azken finean hor dagoen sentimendua «eutsi mutilak, eutsi!» da. Ekaitza gogorra denean sentimenduak bildu egiten gaitu. HBri ez zaio bere bidea naturalitatez jarraitzen uzten. Familia batean anaiarrebak igual ez dira ongi konpontzen, baina kanpoko erasoaren aurrean familia osoa biltzen da.

ARGIA.— Dena dela, HB eta EEren arteko tarte batetako duen indar hori osatzen hasteko garairik egokiena ez duzue oraingoa.

LAR.— Ez, hauteskundearen aurrean gaude, eta elektoralismoak dituen ondorioak osatzeko asmoak erdi eperako dira. Epe laburrera, funtsezkoena erresistitzea da. Erasoak, lortu den pittinaren kontrakoak ere, izugarriak dira. Gure printzipioetan iraun behar dugu, eta jendea egituratuz joan.

Guk bestalde, sigla eta hitzen fetixismoak ez dugu, harreman zabal eta flexibleak edukitzeko asmoa dugu.

ERAKUNDEETAN EGON BEHAR DA

ARGIA.— HBtik atera bazineten neurri haundi batean erakundeetan egon behar zela uste zenutelako izan zen. Nola ikusten duzue hori orain?

LAR.— Gure ustez hori egon beharra dago: Parlamentuan, Diputazioetan eta udaletxeetan egon beharra dago. Madrila joateari buruz ideia fijoak ez daukagu: azaltzekotan modu anormal batean joan beharko litzateke, era gogor eta agresibo batean. Hori ordea badirudi gero eta zailago dela, batez ere otsailaren 23az geroztik: hitzak neurtu behar dira, Konstituzioa juratu... mereziko al luke joatea? Seguru aski ez, baina oraindik ez dago erabakirik.

Edozein modutan ez dugu erakundeetan EEk egiten duena egin nahi: bide oso posibilista daramate, ez dakigu nora iristeko, politika derrotista. Konstituzioa erreformatu egin behar omen dela eta esanez dabilta.

ARGIA.— Denboraldi bat badaramazue erakundeetan sarturik. Duzuen esperientziaren balorapen bat izanen duzue.

LAR.— Sartzen zarenean konturatzin zaren lehenengo gauza erakunde inseguruak direla da, zentzu askotan triste eta miseriazkoak.

Borroka instituzionalean aurretik eta atzetik nahi ta ez herrian mugimendua egon behar du. Erakundeetako burrukak autonomoki ez du zentzurik. Udaletxeetan garbi ikusten da hori. Jende mailako mugimendu guztia atzeraka ari den unean, jendea hor ari direla eta arazoak non dauden erakusteko garrantzitsuak dira.

ARGIA.— Diputazioan ere bai? Ezer lortzen al duzue?

LAR.— Balantzea egiterakoan ez da begiratu behar zenbat lortu dugun. Baloratu behar da ea zenbat aldiz erakundeen ezina, diruen helburuak desbiatzea, Eusko Jaurlaritzaren dependentsia ideologikoa... salatu ditugun. Salaketa permanentea alegia. Eta ez politika kutsuzko mozioetan bakarrik, beste arazo guztietan ere bai.

BURRUKA HARMATUA, BEHARREZKOA

ARGIA.— Ponentzietan eman diezun lekuagatik eta debateetan ere sortu diren eztabaida gogorrenatik, ikusten da borroka harmatuaren azterketari garrantzia haundia eman diozuela.

LAR.— Ponentziaren mamia baztertu eta azkenean enmienda onartu

dela esan behar da lehenbizi. Ponentziak azterketa teorikoa eta ekintzen balantzea egiten zituen. Horrela, iraultza biolentziarik gabe ezin dela aitortzen zuen ponentziak baina burruka harmatuak baldintza objetibo eta subjektibo batzuen neurrian, indibidualismoetan erori gabe. Ponentziaren aburuz, burruka harmatua ez da abangoardien eginkizuna, eta elitismoa buka dadin, une honetan moztu beharra dago. Nahiz eta burruka horrek laugarren maila batean frutu positibo batzuk sor ditzakeen.

ARGIA.— Dena dela, aurrera enmienda atera zela esan duzu...

LAR.— Aurrera atera den erabakian, ETaren balantzea positibotzat jotzen da, gaur ere bai, nahiz eta ekintza konkretuetan kritikatzeko gauza asko egon. Ez dela momentua arazoa zanjatzeko.

Dena dela, bai ponentzia eta bai enmienda ados daude Euskal Estatua lortzeko burruka harmatutik pasa beharko dela. Bakarrik, Kongresuan koiuntura baloratzen duen erabaki bat hartu dela.

EUSKAL ESTATU INDEPENDIENTE BATEN ATZETIK

ARGIA.— Euskal Estatua diozu. Ez da askorik aipatzen azken bolada honetan.

LAR.— Bakoitzak garbi esan behar du zeren atzetik dabilen. Guk Euskal Herriarentzat Estatu independente bat; Estatu bat, dituen konnotazio guztiekin, on eta txar, eta ez zenbaiten burutan dabilen ez dakit zer ekologiko arraroren bat. Eta Sozialismorako transizioan joango den estatu bat, ez kapitalismoa sakontzeko, gradualismo prozesu batean: kapitalismoa biolentoki hausteko.

ARGIA.— Gaur bizi dugun giroan ez al dira eritzi gogorregiak?

LAR.— Taktikoki ere gradualismo horretatik atera beharra dago. Esate baterako, hemen torturatzen da eta mundu guztiak daki. Poliziak ordea badaki PNV eta PSOE ere berekin dituela. EEk hor ditu erakundeak: haien bidez egin dezatela protesta. Sistemak beti bait ditu kanaleak hori lejitimatzeko: gogor jokatu nahiz bigun jokatu, bere garaian Estatuak beti lejitimatzin du bere jokabidea.

Orduan guk behar duguna programa politikoa argi bat da, jendea biltzea posibilitatuko duena. Birkonposaketa hori talde harmatuetan ere gertatu beharko litzateke. Zein zentzu du bada «Estatutuari laguntza kritiko bat» eta holakoak planteatzea egungo egoeran talde harmatu batek?

ARGIA.— Bueno, asmoak haundiak dituzue. Baina horren aurrean LAIA ez al da ia klub txiki bat? Zentzurik ba al du zuek leku horretan egoiteak?

LAR.— Europa guztian gertatzen zaie berdin indar iraultzaileei, txikiak direla, erreformisten alderantziz. Iraultzaileak asko bagina iraultza bihar bertan egingo genuke.

Gure lanaren zentzua? Erabaki ditugun helburuak lortzen saiatzea: Ezker Abertzalean dagoen espazio politiko hori osatzea. Denbora baten ondoren ezin dela ezer egin? Erreforma epeletan sartzeko prest leudekenak EEra joango lirateke, irtenbiderik ikusten ez zaion burruka batetan sartzeko prest egongo lirateke beste batzuk, HBn, eta beste zenbait «passatzera» pasako litzake. Orain, hori ez da gaurko egoera. Ezker Abertzalea berregiteko obligazio politikoa dugu, eta gure papera betetzen saiatuko gara.

TTANTTAKA

OSKORRI AEK-REKIN

Hoge bat emanaldi emanen ditu «Oskorri» taldeak AEK-k antolaturik. Hori eta beste zenbait ekintza ere aurtera ateratzeko asmotan da AEK «Euskara kaleratze» kanpaina baten barruan. Lehendik muntatuak dituen gain Bilboko Arenaleko bertso saioak esate baterako. Horrela aurkeztuko du Oskorri «Adio Kattalina», bere azken diska.

Apirilaren 16an Lasarten egindakoarekin eman zaio hasiera kantaldi sail honi. Kantaldi giroa pitin bat pizten lagunduko al du. Badakigu bestalde «KORRIKA» ere antolatzen hasiak direla AEK-koak. Mundialak baino lehen ospatzeko asmoz.

GARTZELA URTEAK GERO ETA UGARIAGO

Larrabetzuko zinegotzi edo kontzejalentsat 6 urtetako gartzela eskatzen du fiskalak, Andosillan bandera espainol bat erre omen zuen baten-tzat beste lau, ... «Jaunak ez dago atsegin» esango zuen Txirrita zaharrak.

Dena dela edozerentzat gartzela urte mordo bat eskatzeko modak Euskal Herriko mugak ere gainditu ditu. Espainiako abokatuen buru den Pedrol Rius-i zilarrezko tresna batzuk ohostu zizkionarentzat 12 urtetako gartzela eskatu du fiskalak.

Guri berriz holakotan Joxe Arregiren hiltzai-leak, libre bait dabiltza, burura.

LANGABEEN IBILALDIA 26TIK 1ERA

Dagoeneko txartelez josiak dituzte bazter guztiak «Langabeen Ibilaldia» iragarritz. Apirilaren 26an lau talde abiatuko dira, Legazpi, Azpeiti, Hondarribia eta Eskoriatzatik, Maiatzaren lehen Donostia eta Eibarren amaitzeko. Gipuzkoako Langile Langabeen Batzordeak antolatutako ekintza batean.

Ez dakigu oraindik Zentrale Sindikalek zer esango duten. Dena dela populazio aktiboaren %23 lanik gabe dagoen Herri honetan bada zer-baiten premia. Oraintsu Europa aldetik etorri berri batek esaten zigun xifra hori esatean jendeak zeharo arriturik begiratzen ziola. Gu aldiz gero eta ohituago.

GORKA KNORR ERDARAZ?

Musikarekin hasi garenez geroz, Natxo utzi eta Gorkarengana goaz. Harriturik utzi bait gaitu «Euzkadi» astekarian agertu dituen berriketekin. Euskal abeslariak erdaraz kantatzeko duten dextxa defendatuz, etab. Uf, deklarazio hauetan arrotz gertatu zaigu «Morts pour la Patrie, euskara baizik ez zekiten haiek, ...» garai batean kantatzen zigun hura.

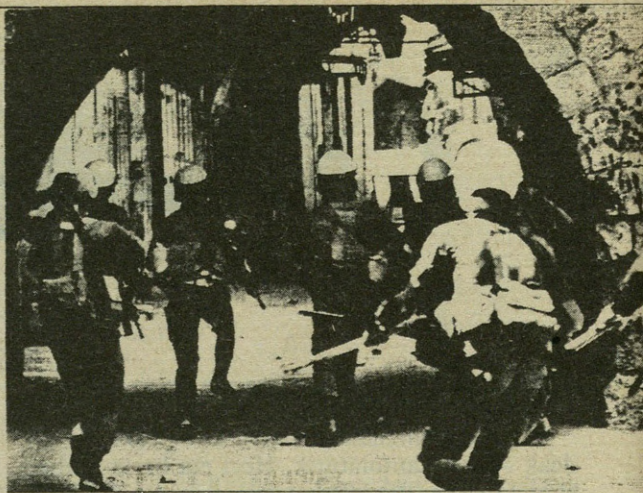
Horretaz norbait luzeago idaztekotan dela badakigu. Dena dela, ordura arte zai egon gabe gauza bat: ez zaigu batere gustatu «Este pueblo no se merece cantantes como Iñaki Eizmendi» hori.

JAIALDI, FESTA, KULTUR EKINTZA,... GUZTIAK, ARGIAN

Gure herrietako giroa pizteko lanean badu ARGIAk ere bere interes sendoa. Bialdu hona zure berriak. Horrela zure herriko ekintzak hobeto ezagutuko dira Euskal Herri osoan. Eta ARGIAk bide batez astero Euskal herri guztietan ematen diren jaialdi, dantzaldi, apustu, kontzertu, kultur ekintza, bertsoaio, ... guztiak ekarriko ditu.

Baina gogoratu! HAMAR EGUN LEHENAGO JAKIN BEHAR DUGU ARGIAN GARAIZ ATERA DADIN.

ZISJORDANIA: ISRAELITENA ALA PALESTINOENA

Jerusalem-en dauden politikari gehienek diotenez, Begin-en agintearen egunak kontatuta daude. Laboristek presentatu zuten zensura-mozioak ez du gobernua bota, baina Knesset-en behar zuen nagusitasuna galdu du behintzat. Hau horrela izanik, Begin-ek bere gobernuaren demisioa eskatu dio, une egokia iristerakoan Itzhak lehendakariari.

Israelgo lehen ministroak segurutzat ematen du datorren hauteskundeetan, bera partaide den Likoud partiduak beste lau aulki irabaziko dituela gutxienez. Honen bidez, Begin-ek, oztupo parlamentariarik gabe Sinaiko ebakuazioa egiteko posibilitatea edukiko luke. Beste era batetara esanez gero, arazorik gabe, O.L.P.-ren aldekoak diren alkateak kendu, Zisjordaniako kolonializazioa, eta administralgo israelita jartzea lortu-

ko luke. Duela gutxi, soldadu israelita eta herri palestinoaren artean egon diren istiluak ikusirik, eta El-Birenko udaletxeko deuseztatzearekin, fronte horretako buru den Ori generalak, borroka honetan, Judea, eta Samarian, Zisjordania palestinoentzat, O.L.P.-ek edo Israelek kontrolatuko duen erabakiko da.

Defentsarako ministroak dioenez, arazoa ez da palestinoena, hauek beharko liratekeen medio guztiak erabiliaz kontrola daitezke, arazoa israelitena da, zeren eta Zisjordanian egoera demografiko eta politiko irrebersible bat sortu beharra dago anexioa naturala gerta dadin.

Arazoa ez da gaurkoa, baina halaz ere badago, lehengo laborista gobernuak zeraman planteamendua eta oraingoena: hau da, oraingoak, O.L.P.-ren alde dauden gizon fuer-

teak bota nahi dituzte eta era berean Zisjordania eta Gazza anexionatzeko kondizio hobeak lortu. Besteak aldiz Jordaniako Hussein Erregearekin akordio batetara iritsi nahi zuten behintzat, nahiz eta Zisjordania okupatzen ibili ere.

Gaur egun, herri palestinoak, argi eta garbi ikusten du israelitak edozein gauza egiteko prest daudela. Aierera botatzen diren tiroak, edo zangotara botatzen direnak, eta pertsona gogor zauritua uzten dutenak lehenengo oinarri bat besterik ez dira. Badaude beste batzu, Bethlêem-go alkate denak, eta El-kouds egunkari palestinoaren buru den Mahmoud Abou Zoulouf-ek herio-mehatsuak jaso dituzte. Herio-mehatsu hauek Jerusalem-etik bidaliak izan dira, eta bertan Anti-O.L.P. den Herrien Batasuna organizazioa kritikatzeko jarraitzen badute, ilgo dituztela diote. Zer esan nahi haundia dute talde hauek, Israelen benedikazioarekin eta beraiek finantziatuta, O.L.P.-ren influentzia lur okupatuetan desueztatzeke eratu zirela. Era berean Talde hauek israelengandik armak jaso dituzte O.L.P.-ek beraietako bat hil ondoren. Halaz ere talde hauek Jordaniaren alde dauden pertsona eza-gun eta moderatu direnen aurka erasotzen hasi dira, adibidez Elias Freij eta Mahmoud Abou Zoulouf.

Palestinoak beraz bi borroka tartean aurkitzen dira, alde batetik azken egun hauetan hil dituzten bi palestinoen errudunak, hau da Goush Emouningo israelita okupatzaileak, eta bestetik Israelek armatutako milizia palestinoak.

Jo

EUSKAL IRRATIEKIN BERRIRO BUELTA

Otsailaren 21eko ARGIAN irakurri dut artikulu bat: Euskal Herriko bi irrati. Bi irrati horiek dira:

—**Gure Irratia:** gai guziak euskaraz ematea, euskara baizik ez erabiltzea hautatu du.

—**Adour Navarre Irratia:** egunean bi ordu edo hiru emaiten ditu euskaraz.

ADOUR NAVARRE IRRATIA

Oso pozik gaude ikusiz Adour Navarre Irratiak euskara ere darabilela. Euskara non sartzen ikusten dugularik, atseginez betetzen gara: hartuak hartua, den puxka ttipiena ere ez dezakegu bazterrera utzi, gauden kenka gaixto honetan. Gure atsegina haundiago baizik ez da, ttotto ttipi baten orde, alki eder bat emana zaiolarik euskarari, Adour Navarre Irratian bezala.

Adour Navarre irratiari zor dio euskarak, lehen aldikotz izan duen leku ederra irrati batean. Bertzalde, irrati horri esker, erdaldunek ere badakite euskara bizi dela; euskara entzuteari jartzen dira. Geiegi ez entzutekotan har gatik! Bertzenaz asperturik, beste irrati bat har lezakete. Eta hori da irrati elebidun baten muga.

Gure Irratian, leku guzia euskarak daukalarik, Adour Navarre Irratian «frantsesak dauka gaintasuna» Idiondok dion bezala. Eta izanen ere, entzuleen parterik haundiena galdu nahi ez badu.

GURE IRRATIA

Gure Irratia sortu duen «Entzun Ikus» batasunari iduritu zaio, euskarak ez duela ttotto bat, edo alki bat, edo gela bat eskatu behar beste irrati etxe batean. Euskarari bere etxea zor zaio beste mintzaira guziera bezala. Euskara ez ditake hondakinekin hazi: Eta zinezko zoin euskaltzalek erran dezake, elebidun irrati bat aski dela euskararentzat, %10 edo 20 aski duela euskarak irratian? Euskara hutsez

ari den irrati bat beharrezkoa da gure mintzairarentzat. Eta egin daiteke.

Bi hilabete du Gure Irratia sortu dela: eta jadanik frogatu dugu bide zuzenean gabiltzala. Egunean hiru orekin hasi gira. Gero seietara pasatu. Orain zortzi ordutara pasatzen gaude: Hego Euskalerrian ere ez da horrenbeste euskara egiten duen irratiirik!

Ez ditugu lau lokutore, baina biga alderat ari direnak, eta bertze 27, asteen ordu bat edo ordu erdi bat emaiten dutenak. Eta mintzatzailen nonbrea haundituz doa.

Lehen urratsa, Adour Navarrieri zor diogu. Ez dugu urrats bakar batekin gelditu nahi izan. Aintzina goaz: bi hilabetez, Adour Navarrek hiru urtez baino leku haundiagoa eman diogu euskarari. Eta hori, berriz ere erraiteko, ez Adour Navarrek nahi ez duela-kotz, ez dezakelakotz baizik. Ez dezakelakotz, bere entzule gehienak erdaldunak direlakotz eta euskarari leku haundiegia emaiten badio, entzule erdaldunak, entzule gehienak beraz, galduko dituela.

Gure nahia da, egun guzia euskaraz hartzea. Hortarakotz dirua behar dugu. Gure Irratiari 1.000 pezeta emaiten dizkionak badaki 1.000 pezeta euskararentzat baliatuak izanen direla. Irrati elebidun bati emanez aldiz, 100 edo 200 euskararentzat, 800 edo 900 erdararentzat, euskarak eta erdarak zer leku duten ikusiz. Euskaltzaleeri ote da erdaldun irratiaren laguntzea? Irakurlea, euskara lagundu nahi baduzu, badakizu zure dirua non ezarri. Pozik hartuko dugu. Beharretan gaude eta.

SOLAS ONDO

Irrati Euskaldun eta elebidunetaz zer diodan erran dut. Nahi nizkioke Idiondori hiru galde egin orai?

1— %10 edo 20 euskaraz egiteak «Euskal» izena zor badio Adour Navarre Irratiari, %80 edo 90 erdaraz egiteak, ez ote dio 4 edo 5 aldiz gehiago merexiarazten «erdal» irrati izena?

Euskaraz baizik ari ez den irrati, eta euskara «ere» derabilan irrati, biak maila berean ote daude?

Eskola publiko askotan euskara «ere» egiten baita, heiek ere «ikastolak» deitu behar genituzke orduan! Nolaz izan ditake alde batetik ikastolaren alde bero eta euskal irrati baten alderat, hotz?

2— Dirua eta gizonak eskas direla Ipar aldean diozu; horregatik bi irrati baino hobe litakela bat bakarrik izaita. Eta «bat» hori, elebiduna hautatzen duzu eta ez euskalduna.

Baina hona nere galdea: zure iritziz, bi irrati gehiegi badira, **zu, nolaz izan zara hirugarren irrati baten sortzaile suharrenetarik, akulatzaile haundienetarik?** Hirugarren hori otsailaren erdian sortu den Irulegiko irrati.

3— «Entzun Ikus» batasunak ez omen du zuk nahi bezenbat har-eman izan Adour Navarre irratiarekin.

«Entzun-Ikus»en lehen bilkuraren ondotik, Irulegiko irrati egin duen ekipak bi gizon igorri dizkit nere etxera, gure taldea idekia hala hertsia zen jakitera. Idekia zela erran diet, gurekin jartzeko gomita egin. Gure bilkuretara etorri dira. Uste genuen guretarik zirela. Eta bat batean utzi gaituzte, hirugarren irrati hori sortzeko, **zure laguntzarekin**, Adour Navarrek eskuz esku zabiltzala jakin dugu ondotik (beha Enbata). Behin ere ez digute erran zergatik jalgi diren. **Zergatik, orai deitoragarri deitzen duzun zatikatze hori?** Galde hori, zuhauri egin dizut Garziko bilkura batean: ez didazu erantzunik eman.

Zergatik zuek guri erran, har emanik ez dugula izan Adour Navarrek, guk jakin gabe, Adour Navarren gizonak, gutartean zaudelarik?

Auzia, ARGIAN argitaratzea hautatu duzu. Auziaren hiru gunen ilun horiek, ARGIAN argituko dituzula igurikatzen dut ondoko zenbakietan, bai eta ARGIAren irakurleek ere bai!

XIPRI ARBELBIDE

EZAGUTZEN AL DITUZU AMATIÑO ETA TXABARRI?

Mila aldiz salatu izan da oraindik gaur egun ere gure kultur gizonetaz kaleko euskaldunak (hiritar basko guztiek eta euskaldun gehienek) duen ignorantzia erabatekoa.

ARGIA beti saiatu da kaleko mugimenduari pultsua hartzan, eritzi publikoak eman ohi dituen gorakoak eta beherakoak oso gertutik jarraitzen. Aspaldian euskal kultur

mugimenduari buruzko sondeorik ez zela egin eta lan horri ekin genion.

Arazoa zera zen: ea gure oinezko hiritarrak azken bolada honetan euskal kulturgintzan emandako debataren berririk bazuenetz. Eta zer egokiagorik horretarako Eusko Jaurlaritzako AMATIÑO edo HABEko TXABARRI ezagunak diren ala ez aztertzea baino?

Berehala, kalera irten eta eskaparat bati begira aurkitu genuen neska gazteari galdera egin bezain pronto, konturatu ginen gure burrukatxoak ze gutxi axola zaizkion hiritar medioari. Bati galdetu, besteari galdetu, eta inork ez zuen bi kultur gizon horien paraderorik ezagutzen.

Amatiñoren izenaren gallego itxura batek baino gehiagok oharta-

razi zigun. Trintxerpen bota zigutena: «Nu se, el nombre parece gallego, pero no le conozco, de mi calle no es, no». Txabarri berriz inork ez zekien nor zen. Une batez iruditu zitzaigun baserritar batek oso ezaguna izango ote zuen (gure harpidedunen bat, akaso?). «Ea Etxeberrria ezagutzen dudan? Kasta hori inguru hauetan oso ezaguna duk, motell!». Ijitoez ari zen, eta gu erori ez.

Dendarien gremioa ere oso pisuzkoa dela eta batengana jo genuen. «Begira gazteak, AMATIÑO edo hori ez dakit ze produkto klase izango ote den, baina TXOBARRi bai, oraintxe atera berria da eta badaukat. Zenbat behar dituzue?»

Txokolateak oso goxoak, hori betetan. Bainan sondeorik jarraitzerik ez zuen merezi.

Kenari Gomez

— itakorlek mintzo —

Azurmendiren laneko edukiaz eztabaidan sartu gabe, zera azpimarratu nahi nuke: ezin dira era bat parekatu Azkue eta Alcover-Mollen hiztegiak. Lehenegoa bi bolumenetan emana eta 1905-1906 urteetakoa da; bigarrena, oster, askoz ere berriagoa eta, neurritz ere, aski haundiagoa. Bestalde, Azkuerena hirueleduna da, bere azalpenak gaztelaniaz dituela, gaztelaniaz idatzia beraz; Alcover-Moll, aitzitik, dena katalanez idatzita dago, nahiz eta beste hizkuntzetan ere hitzen berdinkideak ematen dituen. Alcover-Moll-ek, gainera, orobat hitzen etimologia zabalkiago aztertut ohi du.

Fabra eta Sarasola-ren hiztegiez ari garela, berriz, Sarasola-rena ez da oraindik irakurlearen eskuetara iritsi (non saltzen da). Fabrarena, 1932-an geratzea da, edo, nahi bada, 1966-an orduan birlandu baitzuen Fabarren lehen edizioa Miralles-ek.

Argi hitzegin behar dugu, eta irakurlearen iritzia ez desinformatu: gaurregun, euskaraz ez daukagu ez entziklopediarik (katalanak 15 bolumina ditu) ez hiztegi arauemailerik (Fabarren antzekorik), ez «orokorrik» (Alcover-Moll). Lotsa haundiagorik ezin denontzat (neu barne naitzela).

ZUDAYRE. Barcelona
(katalanetik itzulita)

Hitz bi zuen lana goresteko eta nire ongi etorria emateko. Bestalde, eskari bat egitea ausartzen natzaizue: Astekarian olerkitxo honentzat tokirik baduzue, inprima dezazuen eskatzen dizuet, badaude barruan gordeta eduki ezin diren zauriak eta hau, horrelakoa da. Lekurik ez baduzue, lasai, ulertuko dut eta munduak bueltaka jarraituko du...

Mikeli:
antzu
ninduzun
gauzez
dolorez
emankor
nauzu
atzokoaz
nigarrez

Mauletik igorri digute gutun hau. Zuberoraz aztertzen zuen erreportaia hartako («Noiz jaikiko egiazko ziberotarrak?») zenbait puntu argitu nahi dizkigute.

«Zuberotaz mintzatzen zen ARGIAREN ale batean, EGIAN idazten duten zuberotarrek EGIARI buruz hitz egiten dute. EGIA taldeak haiek beren eritzi pertsonala besterik ez dutela eman zehazten du, eta beren jomugek ez dute berak baizik engaiztzen.

Denei eta eritzi desberdinagoei irekita izanik, EGIA da, batez ere, zer bait esateko dutenei zerbitzeko egitura tekniko bat: beraz inor ez da EGIAREN izenean mintzatzeko gaia, baina edonork hitz egin dezake EGIARI buruz: hauxe da ARGIAri pasa dakioken ñabardura bat.

Orduan gu gara ARGIAN argitaratutako eritziekin batere ados ez gauden batzuk: ez, gu denok ez gaude ados «Herriz Herri» eskubiko egunkariarekin.

Ez, Egia ez da Zuberotar abertzale-tasunaren islada soilik, EGIAN bes-teen artean Sozialistek ere parte hartzen baitute».

Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta etengabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta ormenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean egin bearreko lana.

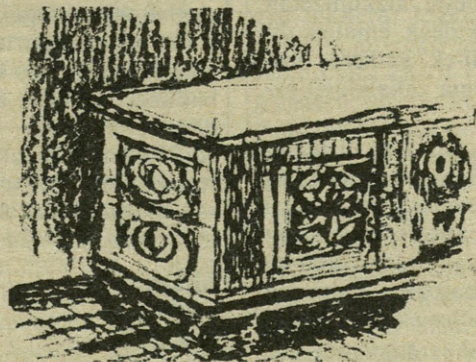
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez ditu erabili oi banakako laguntzan, Gipuzko-erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako diruak korritua ematen dizu baita orretaz gaiñera zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bidebietan, "Moneda" izeneko baserria ta Azpeiti'n, Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr. Camino" izeneko jakintza saillak, Idazti argitaratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat irikia dagon, Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gipuzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko jakintza-lagundi ta bazkun askori, lagun-tza ta babesa.

Jakintza sail
ontan ere

lankide zaitugu, Gipuzko-
erriari lagun egin bai diozu.

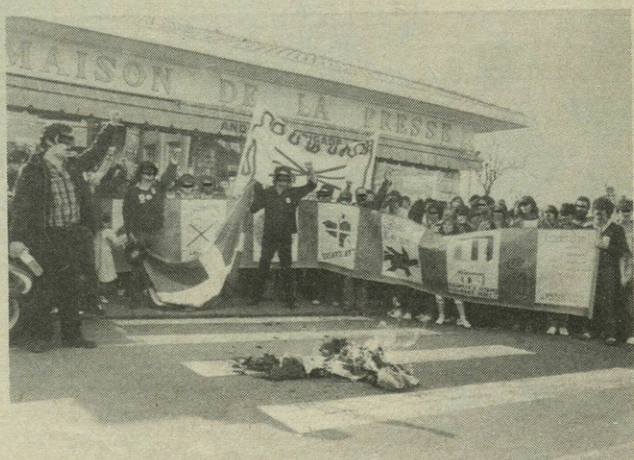
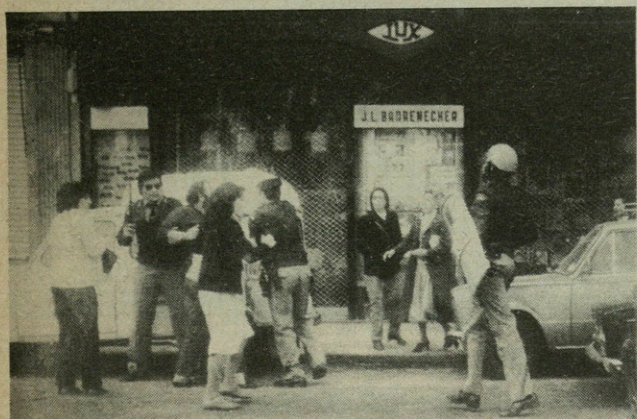
ZU ERE ONTAN LAGUNTZAILLE ZAITUGU

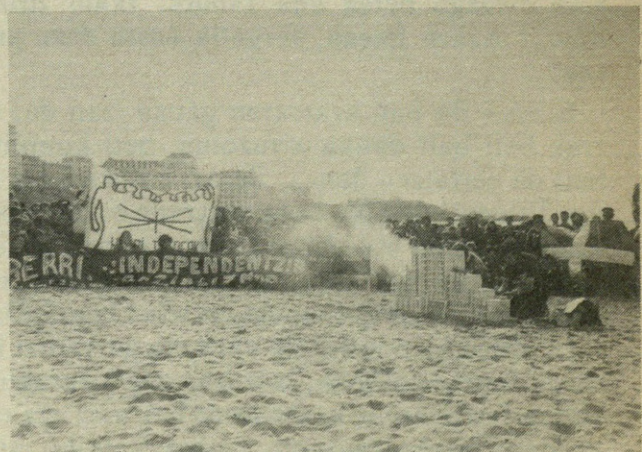
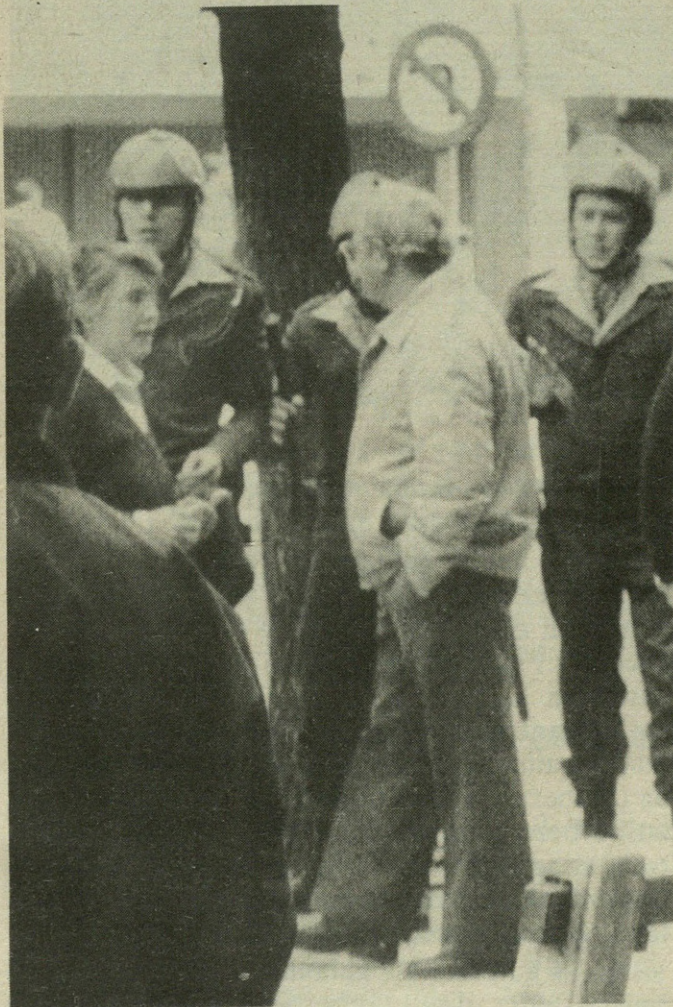

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

ZER ABERRI? ZER EGUN?

«NOCHE DE SAN JOAN»: Sisa

Estatuko zenbait hiri eta jaialditan arrakasta handia lortu duelarik etorri zitzaigun Gasteiza Dagoll-Dagom antzerki konpainia.

Dagoll-Dagom 1973. urtean sortu zen. Lau montaia eginda zituelarik iazko udan estreinatu zuen «Noche de San Joan». Montaia horren bariantea da musikaren eginkizunarena. Dagoll-Dagomek «Antaviana» bere azken obraren zenbait elementu mantenduz, garrantzi handia eman dio oraingo honetan ia obraren oinarria den parte musikari, SISA «cantautor galaktiko»ren kolaborazioarekin.

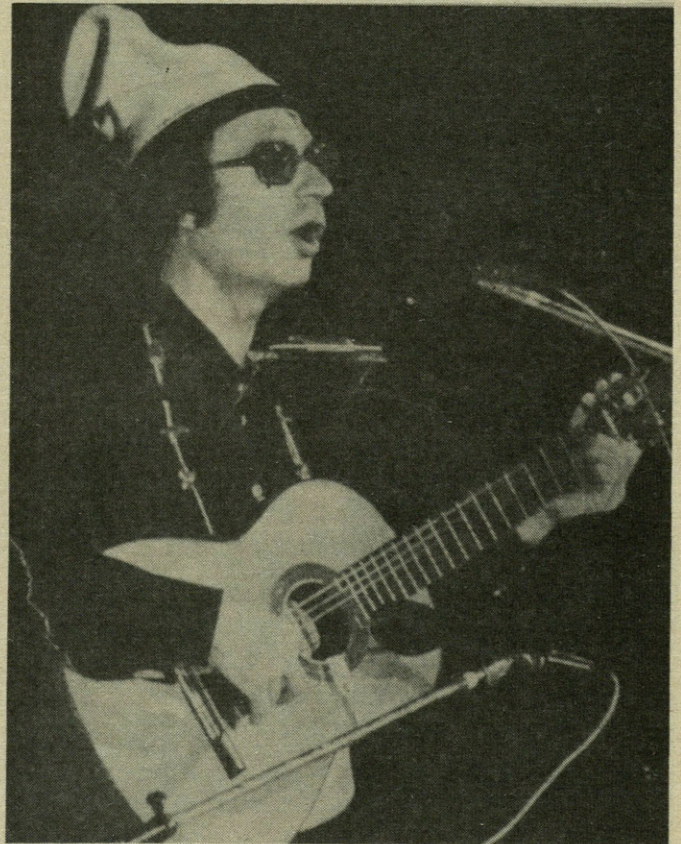
Obraren akzioa kuadro eta sketxen hildotik abiatzen da libertate eta maitasunezko gau horren oroimen eta malenkoniak berpiztu nahirik.

Zenbait generotako elementu aprobetxatuz guztiz ulerkorra den espektakulo bat lortzen dute; zentzu oniriko majikoa eta elementu komiko ugari dituen kalitatezko obra atsegin bat.

Konpainiaren egonaldian izan genuen SISA-rekin eta aktore batzuekin hitzegiteko aukera, antzerki talde honek trajez, maskaraz eta kolorez bete zituen kamerinoetan. Hona hemen ba beraiekiko elkarrizketa.

Argia. Orainarte antzerki taldeekin eduki duzun lotura obrak musikatzea izan da, baina orain obra beran aktuatzen duzu, publikoarekin harreman estuago baten bila zabiltz? txalo zuzenen bila...? Azken finean, zergatik eman duzu pauso hau?

SISA.- Ba hau azarraren gauza izan da, azararak beti bait dauka arrazoina, beti kunplitzen bait da gertatzen dena... Beraz, hau kasuala izan da. Taldeari musika konposatzaile bezala interesatu nintzaion eta niri antzerki esperientzia interesatu zitzaidan; nire emanaldietan beti sartu izan ditut antzerki elementuak eta Dagoll-Dagomen antzerkien musikak gero eta garrantzi handiago hartzen zihoan, hau izan zen loturagunea. Baina funtsean ni kantautore bat naiz eta esperientzia honen ondoren nerera itzuliko naiz... Dena dela datorren urtean zer egingo dudan ere ez dakit.

Argia.- Zure burua «cantautor galaktiko»tzat jotzen duzu, zer esan nahi du honek?

SISA.- Beno, kantautorearena argi dago ez da? nik egindako abestiak kantatzen ditudala esan nahi du horrek. Galaktikoarena Copenhageko (?) Franz profesore famatuagandik dator, TBOaren asmatzailearen galaktikoaren teoriaren bariantea da; galaktikoa neurri bat da, sistemaren gainetik eta unibertsalaren azpitik dagoena (unibertsala absoluto bezala ulertua eta ez erlatibo bezala). Adibidez Picasso pintore unibertsala diogunean ez da egia, planeta honetako pintorea da. Lurra igarota zer dagoen ez dakigulako. Beraz, planetak sistema batetan daude eta sistemak galaxieetan; galaxiak ezezagutuaren aurreko maila dira, unibertsoarena. Galaktikoa muga posibleen teoria bat bezala ere uler daiteke...

Argia.- Obrarekin sartuz, zer egin nahi duzue gaia herrikoia aukeratuz? Nola planteiatio dituzue helburuak komeri musikal honetan?

SISA. Antzerkitsua da oinarria, lana Dagoll-Dagon taldeak egindako eskema batetik abiatzen delako, eta alde musikala landu nuen, baina definizio zorrotz batetara lotu behar bagina hau ez litzateke komeri musikala izango, ez dira Barieteak, ez da lan tragikoa, komeri bat da eta musikala bainan ez komeri musikala. Hori baino gehiago, esperientzia bat delako, gazte jende batek eginga, dignidade, kalitate eta imaginazioz, egungo ideiaz eta era berean zabalkunde herritarrekin.

Argia.- Textoa eta musika dagoenez galdetu behar zein zeini moldatzen zaion.

SISA. Hau biblia bezala da, lehenik berboa izan zen... Baina beno, haiek anekdota bat pasa zidaten aurretik esanaz non joan zitekeen musika; horrekin nik musika batzu prestatu nituen. Gero, entsaioekin eszenario gaineen hitza moldatu zen musikara eta alderantziz. Aldatu ziren gauzak bai textoa eta bai musikan besteen funtzioan. Hori guztia sei hilabeteren buruan.

Argia.- Zuk kantaegile bezala harremanak izan dituzu «Nova Canço»rekin.

SISA.- Inguru sozio-politiko-kulturala begiratzuz hau ezin bestekoa da eta ni zaku berdinean sartzen naute baina nere planteiamenduak eta zeregina ikusiz, argi dago beste bide significantiboagoa, «nova Canço» baino heterodoxoagoa dela, mogimendu bezala noski. Bi hitzetan, gehiago interesatzen zait imaginazioaren reibindikapena Catalonia aske batena baino. Catalunya aske hori imaginazioaren garaipenekin bakarrik lortuko da, bestela ez du ezertarako balio, eskematikoki baino, honek balio dezake ulertzeko Llach edo Bonet batek egiten duena tea nerea.

Argia.- Catalunyan ohitura zaharra da festa hau, agian beste toki batzuetan baino gehiago igartzen da publikoaren erantzunean.

SISA.- Bai ohitura zaharra da baina guk ez dugu nahi mitikotasun horretan sakondu, baizik hortik abiatu eta zerbait zabala egin, publiko arruntari iritsiko zaion zerbait, nere iritziz zerbait momentutan bigunegia, sentimentalegia, baina ikusten da jendeari gustatzen zaiola eta horrek, noski, bere balioa du, ez al da hala?

Elkarrizketak jarraitzen du, baina uzten dugu SISA eta Dagoll Dagom taldekoekin aritzen gara. Hurrengo batetarako utziko dugu, eta gaiak ez badu interesik galdu beste ale batean irakurri ahal izango duzue.

Kenari TeatrEROAK

ASEGURU SOZIALA = TRAMANKULU ARLOTEA

Gaurregun lanean iharduteko zoria dugun gehienok, soldata-murrizte bortitzak jasaten ditugu hilero, Aseguru Soziala deritzon kontu gehiegi duen kontuzko kontusail horren kontura. Soldatapeko garenon soldaten % 4,96a bederen horrek irensten du. Gainera Enpresak soldataren beste %28,10a jartzen bide du. Baina, zer hartzen dugu ordainetan? Gure beharretan erantzuten al digu?

Haurdun eta Haurgintza minak

Nik ez dakit hiri nagusietan (Donostia, Tolosa, e.a.) bizi direnei zer neurritan erantzuten dien, baina Goierritarro bederen ez. Eta ordena apur batez gaia aztertzearren, jaio aurretik heriotzeraino jarraituko dut giza-bizitza.

Emakume bat haurdun jartzean, bere famili medikuarengana joateko aukera eskaintzen dio. Famili medikuak neurri ertaineko herrietan (Beasain, Ordizia, e.a.) hogeitabost bat bisita pasatzen ditu ordubete edo ordu eta laurdenean. Hiru minutuz goitik nekez bada batezbeste (oraingo zenbait gazte interinoren salbuespenarekin). Ikusterik ez itxaro, gehienik ere entzun egin dezake. **Arazoren bat ez izanean, Aseguru bidez ez da helduko Ginekologoarengana.** Heldu nahi badu, bere kontura heldu beharko du eta heldu beharra inork ez du gaurregun zalantzan jartzen.

Haurgintzarako berriz han dago Donostiako Arantzazu Egoitza bere koartel-eite guztiarekin. Lana seriean egiten da han eta denok ezagutzen ditugun arazoekin (egun batean garbitasunekoen greba, hurrengoan residenteena, jarraian sanitariena, e.a.). Zerbitzu-eskasia nabaria du, noiznahi pasalekuetan gaisoak e.a. Endredoak ere ez dira makalak Donostiara jo behar horrek sortzen dituenak. Inork atentzio egokiagorik nahi badu, badaki zer egin behar duen, sakela ireki eta nahi duen edo ahal duen lekura joan.

Dena ondo joanik, haurrak pediatri zerbitzuak behar ditu. Anbulato-

rio merke horiek oso onak dira indizioak samaldan errezetatzeko (marka jakinak), ez ordea haurra aztertzeko. **Anbulatorioko pediatriak ordubetean hogei pasatzen ditu, pediatria partikularrek lau edo bost pasatzen dituzten denbora berean.** Beste behin eta zure haurraren osasuna zaindu nahi baduzu, sakela ustu beharko duzu.

Txertuak ere ematen dira Anbulatorioetan. Halako bando antzeko zerbaiz izaten da adierazteko. Joaten dena pasa eta besteak egon. Soldaduskan bezalatsu. Puntu-puntu nahi badituzu, aparte joan behar eta ordaindu noski eta ez dut uste txertuak jolas egiteko gauzak direnik!

Haurtzarokoak

Tartean haurra gaisotzen bada (7 urte arte) egoerarik bitxienak gertatzen zaizkizu. Alde batetik Anbulatorioan Aseguru Sozial pean dagoen botika-zerrendatik zerbaiz egin diezazukete. Etxera bisita bakarra noski. Gehiago kontuz! **40.º Ctako sukarra badu ere, eramatea eskatuko dizute. Eta guzti hori arratsaldeko 5ak arte.** Handik aurrera goardikoa duzu. Beasain-Lazkao-Ordiziak (30.000 lagun edo...) sendagile bat dute goardiko San Migel Kliniketan. Honek, pediatria, geriatria, ginekologia, traumatologia, eta beste -tria eta -logia guztiak egin eta asmatu behar ditu edo bestela Donostiara bidali eta pentsa... Botika hobeki mugatuko dizute ziurrenik, baina hiru herrietako edozein botikategitara joatea gerta dakizuke (okerrenean 5 bat kilometro joan eta etorri). Hurren egunean Anbulatoriokoari deitu behar diozu. Gauzak horrela daudelako partikular batekin badarabilzu, hark ere ez dizu zerbitzen kontsulta-ordu eta egunetatik at. Beraz hiru bat eskutan pasatzea aisa gerta daiteke ordu gutxiren buruan.

Ezer gogorrik bada, Donostiako Arantzazu Egoitzara eta zu atzetik berarekin noski.

Hortz-haginetako arazorik bada, ez estutu. Atera, aho-sapaia ere aterako dizute, baina egokitu, konpondu edo jarri, hori sekula ez! Hori, aurrez eguna eskatu, aurrekontua ere bai eta egun jakinean lana galduz joanik... **zure sakelaren kontura egingo dizute.**

Txantiloi, ortopedia eta besterik bada berriz, lehenik Tolosara edo

Donostiara espezialistarengana, baina Aseguru pean daudenek erritmo bortitzez pasatzen dituzte kontsultak. Negargarria da jendeak Tolosako geltokian goizeko 8,30 eta egiten duen korrikaldia. Inspektore edo begiraleak sinaturik, tresnak kobratzera helduko zara (zati bat bederen), baina ordurako lanordu galdutan ere agian horrenbeste galdurik dukezu. Asmatu badiote edo badizute, ongi zoaz halere, izan ere ez baita txantza hain azkar ikusi eta bapatean asma-tzea.

Helduak

Helduen munduan ere, azkeneko gertakizun hauek errepikatu egiten dira eta orain Eusko Jaurlaritzak edo Udal batzuk eraginik hasi diren erre-konozimenduak salbu, aurrikuspen-larik ez du onartzen Aseguru Sozialak. Lantegietan zertxobait agian giza-makinak behar baino lehen honda ez daitezen, baina nahi ez duenak ez da joaten, beraz ez da oso bete hori ere. **Ajeren bat ukan behar duzu Aseguruaz baliatzeko eta zenbait kasutan ikusiekin, sendatzeko itxaropena ere zalantzan jartzen zaizu.**

Edozein espezializazio-azterketa-rako (kontsulta, analisiak, erradiografiak, e.a.) Tolosara joan behar duzu gutxienez (Donostiara ez bada), bestela zeure sakeletik.

Lana galdu (egun erdi bat gutxienez) eta ongi. Ordubeteen jende-pila pasa eta bermetasun osoa duzu sendatzeko. Botikak ere zerrenda jakinekoak eta beren prezioaren %40 zeuk ordainduta. Handik kanpora dauden inspektoreak edo... onetsiak eta hori ez da nolanahi gertatzen. Botika ohiez at berriz (indizio eta pastilaz kanpo) ia ez du erremediorik ezagutzen Aseguru Sozialak. Eritasun berberarekin zoaz zeure poltsikotik partikular eta lepoa apustu, botika berdinak ezetz agindu.

Emakumeak haurdun daudenerako hasieran adierazi dut zer dagoen eta ondorenerako berriz oso garbi dago emakume nahiz gizonezko: ezer ez. Ez azterketa, ez aurrikuspen. **Gaitzaz jo arte jarrai eta kito;** Zerbait itxura antzean jakin nahi baduzu, zeure sakelaren kontura adiskide!

Anbulatorio arruntek errezetagintza lasterra praktikatzen dute eta espezializatetakoek berriz, korrika, kilometroak, oinez, trenez, kotxez, e.a.

Denek, ordu gutxitan jende asko pasa eta beste leku batetako kontsultara azkar joan (Lantegi, Kontsultategi, e.a.)

Hiltzea ere...

Arratsalde eta gaueko goardien berri agertua dudanez, bizitza honela igaro ondoren inori hiltzea bururatzaren bazaio edo ordua heltzen bazaio agian, hau ere garesti gerta dakizueke eta endredo ugariz bete gainera. Donostiako Egoitzan hil eta ofizialki horrela deklaratu gero (metalezko zerraldo berezian sarturik e.a., beste Eritegietan ezer gertatzen ez den arren) hildako ahaidea herriratzea milaka duro asko ordaindutako goierritarrik bada alderdi hauetan.

Sindikatuak eta langilego kontzientziadunak, asko saiatzen dira Aseguru Sozialak bere Egoitza, Anbulatorio eta beste, zabal ditzan nahiz zerbitzuak ugal eta hobe ditzan, aldez aurretik kendutako diruaren itzulera eskatuz noski.

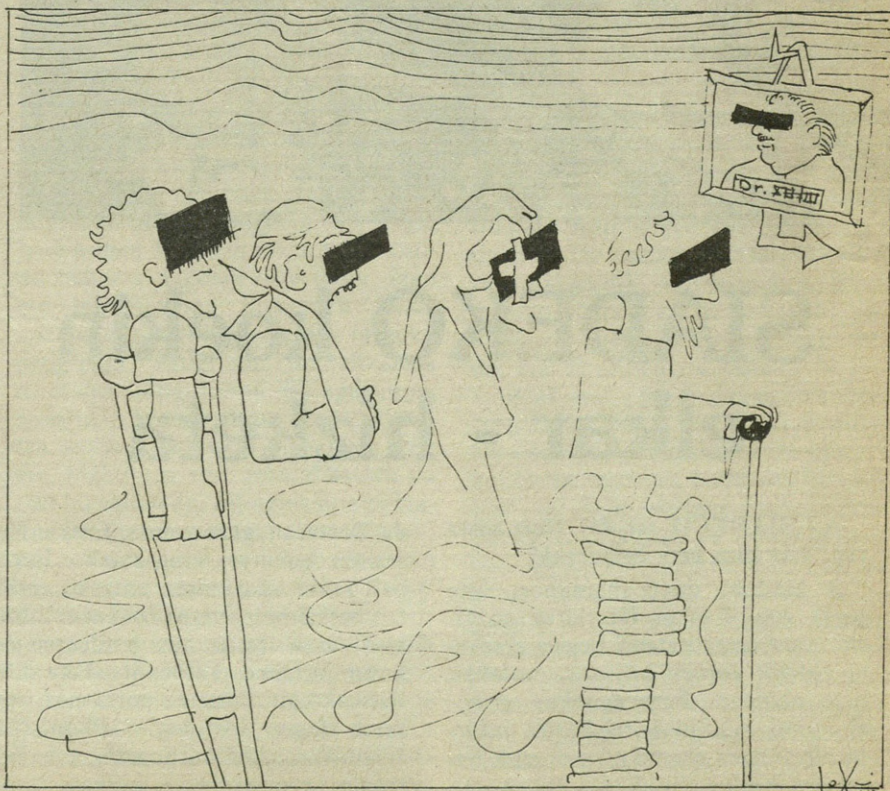
Okerrena da ordea, Aseguru Sozialaren gaitza minbizia dela eta sendatuko duenik ez dagoela. Francoren erregimen pean izandako jaiotzatik hartu zuen minbizia Aseguru Sozialak. Halako sasi-sozializazio merke baten

kutsua du (instalazio anitzek Mogimenduko areto hori herdoitsuen itxura dute maiz). Pertsonalaren kontratuak denbora laburreko ihardunerrako dira (nola ordutan hala iraupe-nean), kategoria profesional bakoitzaren barnean mila maila desberdin daude (gradu militarrek dirudite) eta Erresumak bere historian agertu duen funtzionari ohiaren atentzioa eskaintzeko joera nabaria agertzen da.

Hau, Jaunak eta Andrak, ez da Aseguru Soziala. Honi iruzurra deritzo eta oro har alda lezakeenik ez dut uste sor litekeenik. Tramankulu handi bezain arloa da eta irtenbide bakarra du, INI eta bestetan inbertitze-ko dirua biltzen duten Madrileko Gobernuak (lehengo oraingo eta agian gerokoek) jarrai dezan nahi badute ere: **PIKUTARA BIDALI!**

Bidea beraz bakarra da: Bakoitzak berak erizten duen lekura eta medikuarengana joan eta Aseguruak (Aseguru Libreak edo gertutik kontrolatutako sozializatuak ez gaurko Aseguru Sozial behartu honek) ehune-ko jakinak edo osoak ordain ditzala. Bitartean zerbitzu onetatik jai dugu.

MURUMENDI

SIADKO koekin elkar - hizketa

A.- SIADKO zer da? Noiz sortu zen, zein dira bere helburuak?

- Siadeco duela hamabost urte sortu zen, Euskal Herriaren sozioekonomi errealitateari begira ikerketa aldetik zegoen hutsunea nolabait bete nahian. Bere egitekoa sozioekonomi mundu horri begira informazio biltzea eta teknika aldetik batez ere ikerketa aplikatua egitea izan

da. Sorreran, gure asmoa, Euskal Herriaren beharrei erantzuteko Europan zehar ugari ziren antzeko zerbitzu berezi bat sortzea izan zen: informazioaren tresna hori jendearen eskutan jartzeko. Taldea ikasketa diferentek egin dituzten pertsonaz osaturik dago. Soziologia, Ekonomia, Injenirritza, Ardura Soziala, e.a. Hasi-eran batez ere gure ikerketa lanak

urbanismoari begira egindakoak izan ziren. Ondoren, osasun, irakaskuntza eta beste zerbitzu mota askoren azterketak egin ditugu herri mailan edo eskualde mailan. Era bateko edo beste azterketak Gipuzkoako eskualde gehienetan egin ditugu.

A.- Euskararen munduari begira noiz hasten zarete ikerketak egiten?

S.- Beste ikerketak egiten genituen, beti euskararen mundua zer-bait ukitzen genuen demografiarekin batera euskararen ezaguera aztertuz bereziki euskararen mundua lantzen lehenengo aldiz 75 ean hasi ginen. Ikastolak, batez ere irakaskuntza aldetik begiratuak, lehenengo aztertu genituen, ekipamenduak direla, ebolutzioa dela,... Baina hizkuntz berari dagokionez 76 urte arte ez genuen lan berezirik egin. Lehenengo lana Euskaltzaindiarentzat egin genuenean Euskararen, «Liburu Zuria» guk koordinazio lana besterik ez genuen egin, «Azterketa Soziolinguistikoa» beste batzuren kolaborazioarekin bai guk egin genuen, eta hirugarrena «Hizkuntz Plangintza batetarako oinarriak» batez ere geroari begira euskarak zein ebolutzio eman dezakeen aztertuz guk egin genuen.

Geroago Euskaltzaindiarentzat berriro eta Bergarako Biltzarrerako euskara batuaren erabilpena zertan den irakaskuntza munduan aztertu genuen.

Azken aldian euskarari begira lan partzialagoak egin ditugu: Tolosa eskualdeko azterketa, sociolinguistikoa eta administralgo mundukoak ere bai adibidez Donostiako Udaletxeokak eta abar...

A.- Lan hauek zuen kontura egiten dutuzue?

S.- Bai Kooperatiba bezala sortu ginen, eta hala segitzen dugu. Ikerketa lanak eskatzen dituenak ordaintzen ditu, ez dira beraz guk aukeratuak, eskatzen dizkigutenak, baizik. Beraz, aztergaien aukeraketa ez dugu guk egiten, lana enkargatzen digutena baizik.

A.- Ente publikoek, ala partiduek eta abar, ba al dituzte horrelako taldeak? edo zuei eskatzen dizkizue?

S.- Orain arte behintzat ez erakunde publikoek eta ezta partiduak ere ez zuten horrelako talderik, orain al-diz ba dirudi Erakunde publiko batzuk eta alderdi politiko batzuk bere taldeak montatzen hasiak direla. Guri lanik gehiena, orain arte era-

kunde publikoak eskatu digute. Udalek, Diputazioak e.a. Azken bi urtetan Euskal Gobernuko Hezkuntza Kontseilaritzarako ere Irakaskuntza Profesionalari buruz lan bat egiten ari gara.

A.- Euskararen normalizazioa zuek nola ulertzen duzue?

S.- Galdera horri erantzun aurretik zera esan beharko genuke. Guk euskara arloan egin ditugu ikerketak Soziolinguistikoak oso konkreituak izan direla. Ez dugu azterketa teorikorik egin, ez dugu ez eta ere teoria propiorik. Halere gaur egun eta munduan zehar soziolinguistika arloan egindako lanak kontutan harturik ba dugu halako ikuspegi bat taldekoen artean nahiko onartua. Beraz, gai teorikoei erantzunak ikuspegi horrekin lotuak joango dira. Beraz eta, normalizapenaren arazora itzuliaz Euskararen normalizapen arazoa, gaur egun.

Hizkuntza munduan arazorik sakonena dela uste dugu. Jakina da hizkuntza baten normalizapenak bi alderdi nagusi dituela: alde batetik, hizkuntza beraren normalizatzea, hau da ortografiatik hasi eta sintaxia arte dagoen bide luzerako normak eta araudiak finkatzea eta erabakitzea. Honek azken finean hizkuntzaren bateratzea esan nahi du. Lan hau batez ere hizkuntzalariena da eta gure kasuan Euskaltzaindiarena. Noski lan hau ez da arazorik gabe egiten den zerbait, eta toki guztietan hizkuntzaren normalizapena martxan jartzean beti konfliktuak sortu dira. Baita ere hizkuntza beraren normalizapenak eskatzen du euskara gai guztietan erabiltzeko tresna bat bihurtu behar dela: zientzian, prentsan, kulturen, Administralgoan, kiroletan e.a. Jakina da eginkizun hori bete ahal izateko hizkuntza gai egiten joan behar dela. Hortik dator hiztegien eta testu liburuen beharra. Hau hizkuntzaren normalizazio linguistikoari dagokionez.

Beste aldetik eta guri bereziki dagokiguna, hizkuntzaren normalizazio soziala da. Eta hau funtsean arazo sozio-politikoa da. Hizkuntzaren erabilpen sozialari dagokiona, alegia. Hizkuntza bat gizartearen esparru guztietan normal erabilia izateko bideak egitea. Hemen ERABILPENAREN kontzeptua nagusia bihurtzen da. Hizkuntza normalizatua beraz esparru guztietan ERABILTZEN dena da, ez etxean, edo lagun artean baka-

rrik erabiltzen dena. Eskolan, Administralgoan, Komunikabideetan, Zerbitzu guztietan. Bizitza sozial osoa hizkuntza batetan egin ahal izatean datza hizkuntzaren normalizapen soziala. Hauxe da hizkuntzaren normalizapen soziala bezala izendatzen dena.

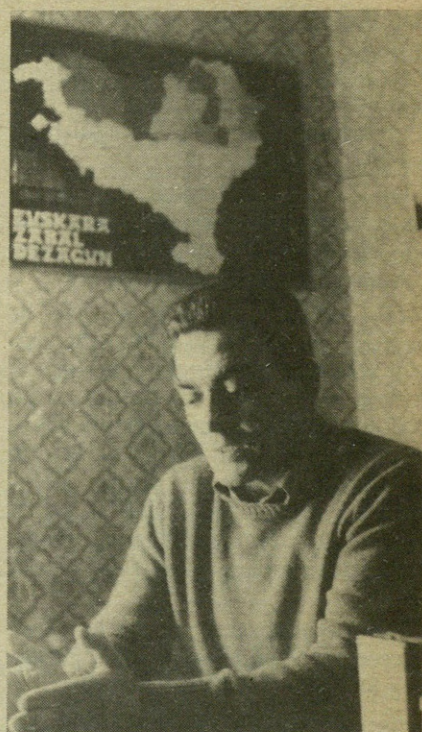
Euskararen normalizapen sozialari dagokionez zera esan behar da. Azken urte hauetan hizkuntza ikasteko dinamika bat sortu da gure artean, ikastola dela, gau eskola dela, azken aldian Euskaltegiak, e.a. Honek esperantza handi bat sortzen du baino baita ere arrisku handi bat du, hau da ikasketa landu bai baino erabilpenaren dinamikarik ez sortzea. Bide horiatik agian jendeak euskara ikasi ikasiko du bainan ez du erabiliko, eta jakina da erabiltzen ez den hizkuntzak denbora gutxiko bizia duela.

A.- Irlandari pasa zaiona?

A.- Bai, gaelikoaren arazoa, teoriarik jende guztiak edo askok, gaelikoa jakin badaki, bainan denak edo gehiengo handi batek inglesa hitzegiten du. Irlandarrak tranpa horretan erori diren bezala, hemen ERABILPENAREN DINAMIKA bultzatzen ez bada, gauza berbera gerta daiteke.

A.- Hemen, askotan bezala bilinguismoa edo elebitasuna aipatzen da...

S.- Zenbaitek bilinguismoa mito bat bezala salatu du. Beste batzuk bilinguismoa bandera bezala edo normalizazioaren alternatiba bezala erabiltzen dute. Guk zera esango genuke. Bilinguismoa tranpadun hitza dela, oso era desberdinetan, eta ekitokioan erabiltzen delako. Beraz, lehenik, hitz honen balio eta tokia garbi azaldu beharra dagoela uste dugu. Izan honen balio eta tokia garbi azaldu beharra dagoela uste dugu. Izan ere bilinguismoa hizkuntza baten normalizazioari begira ez da inolako programa. Programa normalizazioa da eta ez bilinguismoa. Bilinguismoa, sustutazio bidean jarriz gero hizkuntza galtzea litzateke, desagitea. Izan ere, hizkuntza edo normalizatzen da edo hil egiten da. Bilinguismoa bi hizkuntza harremanetan (kontaktoan) jartzen diren une eta toki bakoitzean ematen den egoera bat da. Beraz, ezinbesteko fenomenotzat hartu daiteke bi hizkuntza kontaktoan jartzen direnean. Bi hizkuntza horietako bat indartsua eta bestea indargabekoa (hizkuntza minoritarioa) baldin bada, ordea, bilinguismoa bi hizkuntzen arteko egoera paketsu, orekatsu

bezala planteatzea, ez dela posible esan baharra dago, bi hizkuntzen artean horrelako harremanik ematen ez delako. Konfliktuozko harremanak izan dira beti, hizkuntza bakoitzak alor guztietara iristea bilatzen duela, eta egoera paketsu eta orekatu hori inoiz ematen ez delako bietako bat egoera diglosikoan agertzen den behintzat.

A.- Eta bilinguismo erreziprokoaz zer esan?

S.- Erreziproko termino honek zer esan nahi duen ez da argi azaltzen. Bilinguismo indibidualaz edo sozialaz ari diren; hizkuntzak tratamendu orekatu hori noren aldetik jasotzen duen ez da esaten: herriarengandik, instituzioetatik, agintarietatik. Bilinguismo soziala azken finean bi hizkuntzen arteko indar errelazio bat da, eta erreziprokoa izateko bi hizkuntzak maila berdinean egotea ezinbesteko baldintza da. Hizkuntza baten ordea botere politiko eta ekonomikoaren laguntza badu, eta besteak ezer ez, ezin daiteke, bilinguismo erreziprokorik eman. Bilinguismo hori diglosiaz kutsutua dago; ez da beraz erreziprokoa. Bestalde, bilinguismo indibidualari begira hemen ere tranpa bezala erabiltzen dela esan beharra dago, adibidez Euskal Herrian Bilingue bakarrak euskaldunak gara, ez dago euskal monolinguerik. Gastatu dira. Guztiak erdara nolahalak ikasi beharra izan dute, erdara

urritiko baserriren zokoraino sartu delako. Gure kasoan bilinguismo erreziprokoa nahi balitz erdaldun guztiek euskara erreziprokoa ez baizik pribilegiozko monolinguiismoa besterik ez da.

A.- Jendeak, alderdiak, ente publikoak euskararen normalizazioa nola ikusten duten, monolinguiismoa, bilin-guismoa,... datorik ba al duzue?

S.- Azken urteotako datorik ez dugu. Duela bost urte egin zen lanean argi azaltzen da jendea euskararen erabilpena handiagoren aldekoa dela. Nahiz eta dato hauek berritu beharrezkoak izan, une hartan aurkitutako joerak jarraitzen duela dirudi. Gauza bat da, ordea, euskara gehiago erabiltzearen alde dagoela esatea eta bestea euskara erabiltzeko bideak jartzea.

A.- Erabilpenaren aldeko kontzientzapen bat egon beharko luke, gutxienez instituzio publikoen aldetik.

S.- Erabilpenaren dinamika bultzatzeko gure ustez hiru maila berezi beharko lirateke lehenik behintzat printzipio orokor batzuk jarri behar direla esango genuke. Printzipio horien artean hizkuntza, ezer izatekotan, gertaera sozial bat dela baieztatu duena dago. Komunitate baten, herri baten, ezaugarria eta lokarria. Gure kasuan gure herriaren hizkuntza propioa nazionala, alegia. Gaur egun, ordea, gero eta gehiago euskara eskubide indibidual bat bezala planteiatzen da. Opzio pertsonal bat bezala, alegia. Nahi duenak ikas dezala. Eta ikasi nahi duenari posibilitateak eskainiko dizkiogu. Beraz, hizkuntza herri eskubide kolektibo bat dela hain garbi ez dagoela dirudi eta gai honen inguruan debate bat egin beharko litzatekela agertzen da, garbi jartzeko hizkuntza ez dela aukeramen indibidualaren gai hutsa. Izan ere Salamancan edo Parisen jaiotzen denari adibidez inoiz ez zaio gaztele-
ra edo frantsesa ikastea eta erabiltzea nahi badu egin dezakeen arazoa bezala planteiatzen. Gehiago oraindik, Euskal Herriaren, Hego edo Ipar aldean jaiotakoei ere ez zaigu aukeragai bezala eskaintzen gaztelera edo frantsesa ikastea edo frantsesa ikastea eta erabiltzea. Ikus bestela Espainiako edo Frantziako konstituzioek zer dioten. Orduan hemen euskara zergatik opzio bezala planteatzen da? Alegia euskarari buruz aukeratu nahi den tratamendu juridikoa eskubide pertsonalean ala lurraldeari edo terri-

torioan lotua egon behar duen. Euskararen Arazo han beste oinarritzko printzipio bateri loturik dago liburu Zurian ikus daitekenez bizirik dirauten hizkuntza minoritario gehienek eskubide territorialaren bidetik jo dute. Herri eskubide aldetik alegia. Guk ere bide hortatik jotzen ez badugu nekez salbatuko dugu euskara. **Bigarren maila** normalizazio bat lortzeko ezin bestekoak dira erabaki politikoak eta agente politikotik etorri behar dutenak, erabilpena posible egiteko beharrezkoak bait dira. Egia da beste aldetik hizkuntza baten normalizapen soziala ez dela dekretoz bakarrik lortzen, irentsi arazten. Halere legeak ezin bestekoak dira. Irakaskintzan zer, komunikabideetan zer, administralgoan zer, zerbitzu publikoetan zer... egin behar den erabakiko duten legeak, alegia.

Maila hontan bertan jarri behar da Gobernuari dagokion Hizkuntza Plangintza orokorraren arazoa ere.

Plangintza honek helburuak markatuz gero, ekintza programa zehatz baten bitartez helburuak lortzeko bideak izendatu beharko litzuzke eta horretarako behar diren errekurtso ekonomikoak ezik pertsonalak ere mar-txan jarri.

Eta **Hirugarren mailan**, eta azkenik, herri-pedagogia baten edo pedagogi sozial baten beharra dago jendea euskararen alde dagoenez gero, erabilpenaren bidea hastean aurka jar ez dadin, eta onar dezan, eta euskara ikastea eta erabiltzea lorpen sozial bat (konkista), guztion artean posible

egin behar dugun gauza bat, bezala har dezan. Arazoa, euskara ikastea eta erabiltzea inposatu behar den ala ez galdetuz planteiatzea ez bait da egoki planteiatzea. Ez da imposaketa, konkista bat baizik. Geure, herri osoarena, den gauza bat birreskurtzea. Horregatik ilusio eta entusiasmo kolektibo bat sortzera jo behar dugu. Oso garrantzitsua da arlo honetan ere, euskaldun garen guztiok euskara hitzegitea, ahal den guztian erabiltzea, alegia, gure egin behar guztiak betetzerakoan. Horrela ikasten ari direnak euskaraz egin behar guztiak bete ditezkeela ikus dezaten eta ikasi dutena erabiltzeko aukera izan dezaten.

Gai honetan arrisku bat egon liteke, hau da gobernukoek normatiba bakarrik lantzea eta alde batetara uztea erabilpenaren dinamika bultzatuko duen Plangintza orokor bat. Begira, Dekreto de Bilinguismo egin zen, hor dago. Horren arabera, euskara herrialde hauetan ofiziala da, bainan administralgoko edozein bulegotara azaldu eta euskaraz hasiz gero istilua sortzen da. Beraz ez dute bilinguismo dekreterik onartu. Euskara Administralgoan ofiziala dela Estatutuan esana dago. Baina zoaz zenbait funtzionariengana edo eta baita zenbait politikorengana eta euskaraz hitzegiten edo euskarazko idazti bat agertzen badiezu aserretuko zaizkitzu.

Beraz normak beharrezkoak badi-ra ere, ez dira nahiko.

A.- Eta orain arte eman diren pau-

soak bai ente ofizialetatik eta ez ofizialetatik zein ondorio ekar dezakete?

S.- Azken urteotan euskararen erabilpen sozialaren aldetik zerbait egin dela ezin uka. Hor daude, bai Estatutuak esaten duena (euskara gure hizkuntza propioa eta ofiziala dela e.a.) eta Hezkuntza eta Kultura Kontseilaritza emandako pausoak (Irakaskuntzan euskara erabiltzeko normatiba, Helduek euskalduntzeko Euskaltegiak, Irratian 6 ordutan euskara erabiltzea, Telebistaria buruz agertutako asmoak e.a.). Halere tristetia da baino egia esan behar bada, eman diren pausoak gutxi direla, motzak eta gainera berandu ematen ari direla esan beharra dago. Izan ere denbora berean beste arlo batzutan gehiago egin da. Hala nola Ekonomia (Kontzertuarekin) edo Polizia Autonomoan.

Euskarari dagokionez, ordea, Euskal Parlamentua eta Gobernua sortu zirenetik bizpahiru urte pasa da eta oraindik hizkuntzarekiko erabaki orokorrik ez da hartu. Beste horrenbeste esan daiteke Diputazio eta udal gehienetan. Beltalde, euskararen normalizapenerako lege proiektua hor dago aurrera egin ezinik, estankatuta. Parlamentuko eta Gobernu mintzaldietan euskarari egiten zaion lekua lotsagarria ezik negargarria ere ba da. Sortu berria den Euskararen Kontseilu Aholkariak zerbait aldatzeko serbituko al du. Bestela, lehenaz gaitia..., Gauza bera edo okerragoa esan daiteke alderdi politiko eta sindikatoei buruz. Duela 5-6 urtetik hona atzerakada handi bat eman dela. Izan ere lehen gutxienez bi hizkuntzak erabiltzen ziren aldizkari, deialdi, e.a.etan, orain berriz gehienak erdara hutsean azaltzen dira eta lasai asko gainera. Errealismo eta efikaziaren izenean. Utzikeria izugarria da hori!

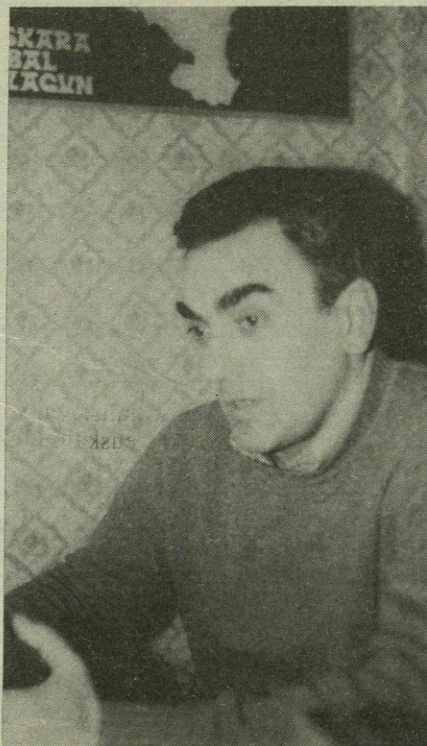
Askenik ez-ofizialak diren erakundeetan (Aurrezki Kutxak, Banketxeak, Komertzioak, Tabernak, Osasun etxeak e.a.) bakar batzutan zerbait egin bada ere ezer gutxi izan dela begi bistan dago. Gehienetan erdara da nagusi.

Guztira beraz zera esan daiteke: Euskararen erabilpena gehiagotu ordez gutxitzen ari dela. Batzuen usteetan alarma seinaleak pizturik daude eta neurriak berehala hartzen ez badira gero beranduegi izan daitekeela, uste dute.

A.Eta euskal hiztunen aldetik

S.- Jendearen aldetik, ezin bestekoa den dato bat egin berria den zentsotik ateratzen denean baloratzeko aukera izango dugu. Orain arte egin direnak sondeoak izan dira. Ez da inoiz hizkuntzari buruz zentso edo erroldarik egin. Hori aztertzean jakingu dugu euskara ulertu hitzegin edo irakurri eta idazteko gai zenbat jende den. Duela bost urte egindako prebisioak, konkretuki euskararen transmisioaren, erabilpenaren aldetik orokorki harturik ez dira lortu esan leike. Zergatik? Hipotesiak bete ez direlako, transmisio aldetik komunikabideak gehienbat erdaraz jarraitzen dutelako eta horiek dira transmisioaren etsairik handienak. Lehen etxeko sukalde zen euskarri nagusi bat, eta hori hautsi da. Gurasoengandik ikasitako euskara telebista, irrati eta komikietako erdararen itsasoan itotzen da. Hemen ari gara gu normalizazio eta plangintzazari hizketan, baina hemen funtzionatzen duen hizkuntz plangintza bakarra erdararena da, eta gainera azken detalleraino ondo estudiantuta, eta goitik behera eta arlo guztietan.

Hau horrela izanik, argi dago jendearen euskararen erabilpenarako dinamika gutxitu egin dela. Indar erlatzio oso desorekatua bait dago erdararen alde.

Irakaskuntza aldetik egia da haur gehiago ikasletoetan dabilela, gazte eta heldu gehiago gau eskolatan eta Euskaltegietan dabilela bai, baina hemen irabazten dena komunikabideak egiten duten aurkako lanarekin alderatzen badugu, indar relazio desorekatua dela garbi dago, eta lehen aipatu dugun bezala ba badirudi aurrera joan beharrean atzeraka joazela.

A.- Lehen aipatu duzu zentsoan dato bilketa egin dela, zertan dago hori?

S.- Bai, udaletxetan bildu ziren dato hauek zentso edo errolda egiterakoan, eta orain Diputazioetan daude, eta badirudi dato hauek bereala jakingo direla, berean zentsoaren esplorazioak egingo direlako eta bertan euskara ere kontuan izango delako.

A.- Zuk diozuten euskararen normalizazioa euskararen erabilpenari bidez lortuko da batez ere, eta beraz, orain gero eta gehiago ematen ari den euskal kultura erdaraz egin daitekeen iritzi hori, zer deritzaizue?

S.- Nahiko arriskutsua. Gure ustez euskal kultura gehienbat eta lehenik euskaraz egiten den kultura da. Hala ere ez dugu esaten bestea, erdaraz egiten dena alegia, laguntzaile ez denik edo euskaraz bakarrik egin behar denik. Egoera soziolinguistiko desberdinak daude eta beraz pedagogi sozialak eskatzen du toki guztietan jokabide berbera ez duela izan behar, batez ere lehen esan dugun bezala euskalduna ez den jende horrek euskararen kontzientzia har dezan, erdaraz euskal kultura lantzea beharrezkoa den zerbait dela hau dena noski, lehen aipaturiko helburua galdu gabe. Izan ere euskal kultura erdaraz bakarrik egin behar dela ezin daiteke inolaz ere onartu, egin behar ez den gauza zera da, erdaraz euskal gaiak edo euskal kulturara eramango gaituen gaiak erdaraz egin, eta euskara inoiz ez erabili. Hori ez litzateke inolaz ere euskal kultura bultzatzea.

A.- Hizkuntza baten normalizazioan zein da soziolinguistikaren egitekoa?

S.- Soziolinguistikaren ardatza hizkuntzaren erabilpena eta hizkuntz jokabideen eraketa soziala aztertzean datza. Alde batetik hizkuntzaren soziologia deskribatzailea. Nork, nori, noiz, nola, zer esateko eta zergatik hizkuntza bat edo bestea erabiltzen duen. Beste aldetik hizkuntzaren so-

ziologia dinamikoa. Zergatik, alegia, hizkuntza bat erabiltzetik beste bat erabiltzera aldaketa gertatzen den gizatalde edo lurralde batetan e.a. Azterketa hori pertsona bakar batzuren edo talde txiki baten barnean egin daiteke baino soziolinguistikaren egitekoa da baita ere ematen zaion gizarte oso bat edo giza talde batzuen hizkuntza erabilpena aztertzea. Horregatik soziolinguistikaren hizkuntz sustituzioaren arazoa normalizapen sozialaren arazoa, bilinguismo sozialaren edo diglosiaren arazoa bete betean sartzen dira. Soziolinguistika izan da hain zuzen gai horien azterketa sistematikoki egin beharra agertu duena.

Horregatik hizkuntzaren plangintza bat nekez egin daiteke azterketa soziolinguistikoko batetan oinarritu gabe. Soziolinguistikak azken finean, hizkuntz baten normalizazioan, beharrezkoa den paper bat betetzen du, nahiz eta bakarra ez izan, eta plangintza bat egiteko ezinbestekoa gertatzen da.

A.- Ikastoletan orain, «eredu» batzua aplikatzen hasiak dira. Zein ondorio eduki dezakete?

S.- Gure ustez esan beharra dago, egia dela, erralitate soziolinguistikoko desberdinak bizi dituzten haurrei, ezin zaiela eredu linguistikoko bakar bat eskeini. Printzipio bezala hori onartu beharra dago. Ez da posible giro guztiz euskaldun batetik datorren haur bati eta giro erdaldun hutsa den batetik datorren beste haur bati, eredu berbera ematea. Halaz ere beste gauza bat da, printzipio honetan oinarriturik, behar bada egokiak ez diren zenbait eredu erabiltzea edo fruturik emango ez duten prozesutatik abiatzea. Hemen agertzen den zalantza nagusia zera da: guztiz erdalduna den haurra, giro erdaldunean bizi den haurra eta gainera ingurune erdalduna duen haurra txikitan hezkuntza gehiena erdaraz hasiz gero, zer garantia dago OHO bukatzerako haur hori elebiduna izateko? Duda oso serioak dira. Arriskugarria deritzaigu azterketa serio bat egin gabe bide hauetatik abiatzea. Eta arriskugarriagoa oraindik ikastetxe bakoitza bere aldetik bere esperientziakoak egiten bitzea. Beldur gara azken finean ez ote diren erdaldun hutsak izaten geldituko. Ikastola mailan hogeituroko esperientzia badago, eta beraz azterketa on bat egiteko aukera ere, eta egin beharra dago, zer gertatu

den jakiteko, eta zer egin daitekeen ikusteko ere.

A.- Komunikabide mailan ere ez da ezer ikusten...?

S.- Irrati mailan nahiz eta ordu batzua sartzen hasi, ez da benetako plangintza serio bat ikusten. Ordu hoiekin zer lortzen ari den, entzulegoak zer nolako erreakzioa izan duen e.a. ez dakigu ezer. Telebistan, berriz, oraindik ez dago ezer eta benetan penagarria da.

A.- Ibarbia Jaunak esan zuenez, duela aste batzua Gasteizen, 1983 urtearen erdi aldean hasteko dira, egunean bost ordurekin, bainan 3 1/2 erdaraz et 1 1/2 euskaraz...

S.- Hori egia baldin bada, ez gara egoera diglosikoko honetatik inoiz aterako. Jokabide horrek egokia dirudi erdal programa batetarako. Baina, helburu bezala, euskara hutsean izango den kanal bat lortzea ezinbestekoa dirudi euskararen erabilpena normalizatzea nahi bada. Hasieran eguneko ordu bete besterik ezin dela? Gero bi, lau, sei orduratar iristen joateko? Horrela, ordea, erdararekin nahasian baino hobe izango da. Izan ere, azken helburua euskararen erabilpena normalizatzea baldin bada, Telebistak ematen diren mota guztietako programak euskara normalki ematera iritxi behar da. Bestela ez gara inoiz marjinazioaren eta diglosiaren zurumbilotik aterako.

A.- Eta idatzizko komunikabideei buruz zer?

S.- Bai, hori da beste mundua! Liburugintzatik hasi eta eguneroko prentsaraino...

Liburugintza aldetik ba dirudi azken bi urteotan euskal liburuaren produktzioa planto egina dagoela. Eta okerrago dena argitaratu diren liburu gehienak testu liburuak eta hizkuntzaren irakaskuntzari begira eginak. Beste sail batzutan ez da libururik sortzen, bereziki nobelagintza narratiba, entsaioa e.a. eta esan beharra dago hizkuntzaren normalizapen soziala ez da burutuko euskaldunok

euskaraz normalki irakurtzeko beste hizkuntzetan bezala arlo horietako liburugintza ugaritzen ez bada. Liburugintzaren politika baten falta nabarmentzen da hemen ere. Plangintzarik eza, alegia. Euskal prentsari buruz Euskal Aldizkariaren egoera larria ezaguna da, behar duen laguntzaren faltaz, itolarrian aurkitzen bait dira. Eguneroko prentsari buruz euskarari egiten dioten lekua gehiagotzeko zenbat zailtasun dituzten jakina da. Hor ere, ordea, gaur egungo marjinazio egoeratik irten nahi bada, pauso ausartak eman beharra dago.

A.- Amaitzeko, orain arte esandako guztiak, kontutan hartzen baditugu euskararen etorkizuna oso iluna, beltza ez esateagatik, agertzen dela esan beharko litzateke.

S.- Gure ustez ez da iluntasun edo argitasun kontua, ez eta pesimismoan erortzea edo ez erortzea. Gauzak objektiboki ikusten ahalegintzea baizik. Lehen esan dugu, batzuen ustez alarima seinaleak pizturik daudela eta berehala hartzen ez badira gero beranduegi izan daitekeela. Katastrofismoan erori gabe, une honetan momentu kritikoa aurkitzen garela ezin uka. Eta neurriak berehala hartu behar liratekeela. Izan ere orain, autonomiaren lehen pausoak ematerakoan, euskararen normalizapen soziala bideratzeko lehen urratsak ematen ez badira edo eta gutxienez oinarriak jartzen ez baldin badira, prozesu politiko hori hizkuntza aldetik euskarari bizkar emanez burutuko da eta erdara hutsean egingo da. Orain hasten ez bada euskararen normalizapean soziala lortzeko ekintza orokor bat nola Administralgoan hala Irakaskuntzan, komunikabideetan, eta zerbitzu publiko guztietan gero zailagoa izango da. Izan ere autonomia prozesu hau erdaraz burutzen bada gero noiz euskaldundu ahal izango litzateke? Auskalo! Horregatik gure belaunaldiaren erantzukizuna historiaren aurrean nahiko garritza delakoan gaude.

Beraz pesimismo eta iluntasunen garaia ez baizik lehen esan bezala, euskararen normalizapen proiektu horri Gobernuak alde batetik, erakunde politikoak bestetik, eta zabalago harturik gizarte osoaren arlo guztiak ere bultzatzeko garaia izan beharko luke. Bakoitzak bere mailatik, noski eta bakoitza bere erantzukizunari erantzunez. Guztion egitekoa bait da eta ez inor baztertzekoa...

ESTRESA GAURKO GAITZA

Estresa edo «stress» hitza gaur egun inglesetik hizkuntza gehienetara pasatu den hitz horietako bat dugu. Eta euskaraz nola esango genuke? Ba, oso erraz: estresa. Behar bada hau irakurtzerakoan garbizale sutsu horietako baten batek zera esango du: ondo zegok! beti bezala! honela euskarantoa izango dugu azkenik! Tira ba, zer erantzungo diogu guk? «Diccionario de Autoridades» delako IV liburuak bere 1531 orrialdean zera dakar: «ESTRESA: 1) Angustia, aflicción: «Hura izan zen Jesusen bi-ziaren azken hatzerainoan pairatu behar zintuen pena eta estresen lehen mementa bezala» (Andredena Maria-ren 95.orr.), 2) Ataque de nervios: Lapurdi Uztaritz. Lhande». Lehenengo ez dut egiaztatzerik izan, bigarrena bai ordea, eta Lhanderen Hiztegi ospetsuan argi eta garbi ikus daiteke hitz hori. Beraz, estresak, euskaraz, eta stress-ak ingelesez, idea bera adierazten dute biak. Baina utz ditzagun alde batera filologi kontuak eta sar gaitzen gure artikuluko honen mami-
mian.

Estresa zertan den

Zer adierazi nahi dugu hitz horren bidez? Gaurko gizonarengan egiten den presio edo tentsio-egoera. Zer esanik ez, presio edo tentsio hori bere esangura psikikoan ez fisikoan hartu behar dela, noski. Orain dela berrogeitamar bar urte sendagile hungariar-kanadar batek erabili zuen hitz hori lehenengo aldiz gaurko bi-ziaren tentsio-egoera adierazteko, bereziki eta harrez geroz hor daukagu gure bizimoduaren hain lagun kaxkarra den hori!

Estresa, erantzun automa-tikoa

Gaur egun lanak, zirkulazioak, presak, elkarbizitzak, bildurrak, e.a., e.a, hitz batez, Gizarteak bere osotasunean estresa sortarazten digu. Baina, estresa berez, gizonaren organismoaren defentsarako bide bat besterik ez da. Arrisku haten aurrean gaudenean, guk pentsatu gabe, hots, era automatikoki batez, organismoa bere osotasunean erne jartzen da eta defentsarako aldaketa batzuk gertatzen dira gure barnean. Gorputzak nola-

bait, kontuz! entzuten du eta arriskuari kontra egiteko egokitzen da.

Kanpoko edozein alarma gertatzen denean, itxaroten ez dugun karrasi bat entzuten dugunean, adibidez, seinalea burmuineraino iristen da, honek bere erantzuna ematen digu eta bildurra sortzen zaigu. Erantzun hau gorputzaren barnetik hedatzen da eta glandula suprarrenalek adrenalina eta noradrelina botatzen dute odolera. Guzti hau xiplo batean gertatzen da. Bitartean, gure gorputz guztia aldatzen da: adrenalinak koronariak zabaltzen ditu eta bihotzari odol gehiago eskatzen zaio, beraz, bere tau-padak azkarragoak egiten dira. Adrenalinak begininiak zabaltzen ditu ere bai, honela gure ikusmena argiagoa egiten da. Gibela ere, adrenalinarengandik gertatzen da: azukrea giharretaraino pasatzen da, hauek lan bat egiteko gertatzen dira. Odolera koipea pasatzen da. Digestioa geratu egiten da, sexu-funtzioak ere gelditu egiten dira... Hots, gorputz guztia erantzun egoki bat emateko prestatzen da. Baina zer gertatzen da gure adibidean lagun batek adarra jo badigu edo gauean telefonoaren txirrinak esnatzen gaituenean mozkorren baten ahotsa entzuten badugu? Gorputzak gertatu dituen defentsak guztiak alperrikakoak dira, ez dauka non gastatzerik eta nolabait deuseztatu egin behar ditu.

Desoreka baten fruitu

Guzti hori behin edo behin izango balitz gaitzerdi, baina gaurko bizimodu dela eta, egoera hau behin eta berri-
rriz gerta daiteke edozein egun batean, beraz gure gorputzaren barnean lehen esandako akzio guzti horiek metatu egiten dira eta orduan problema sortzen zaizkigu: odolean koipe gehiegi, adrenalinarengandik sekrezioa desegokitu, funtsio digestiboaren gertzeak ulzera bati hasiera eman, sexu-interesa murriztu eta joezina ager daiteke, e.a.

Gorputzak baditu bere mekanismoak honelako dei baten ondoren bere egoera normalera itzultzeko. Baina, kaltegarriena zera da: egun berean behin eta berri-
rriz tentsio-egoeratik (estresa-egoeratik) barealdira pasatzea. Denok dakigun bezala ne-

kea agertzen da eta aldiune batean esandako mekanismoa apurtu egiten da, baldin eta hori gertatu baino lehen pertsona horrek atsedena hartzen ez badu edo, harrigarriagoa dena, ejerjizioa egitera jotzen ez badu, behintzat. Zeren dirudienez estresaren lagun maiteena gure gaurko bizimoduaren geldikortasuna da: ez dugu ejerjizio aski egiten eta, esfortzu psikikoaren eta fisikoaren artean desoreka bat agertzen da. Oreak hori berreskuratzeko esandako ejerjizio fisikoarekin batera zaletasun edo «hobby» bat edo beste edukitzea komenigarria da. Gustatzen zaigun hobby hori egiten ari garenean, gure gorputz guztia lasai eta bare aurkitzen da eta bere oreka psiko/fisiko lortzen du. Horregatik, astia ondo betetzea hain garrantzitsu da. Agian hau irakurtzerakoan baten batek esango du: Astia! Zer ote da hori? Baina, txantxa alde batera utzirik, gure bizimodu ondo tajutzen badugu beti badago epe bat edo beste nahi dugun bezala betetzeko. Beraz, asti hori ondo betetzen ikasi beharko dugu; baina, gai hau oraingoz utziko dugu, eta behar bada beste artikuluko batetan lantzeko aukera izango dugu.

Bakoitzak erantzun behar

Ezpairik gabe estresak alderdi subjektibo bat ere badauka. Denok antzerako giro batetan bizi gara: denok ordu berdintsuan altxatzen gara, denok presa berdin baten menpean gaitza, denok tentsio ia berdin bat daukagu. Halaz eta guztiz ere, denok ez diogu era berdin batez erantzuten esandako estresa horri. Batzuek adibidez, askoz hobeto jasaten dute estresa beste batzuek baino edo edozein arazo baten aurrean lasai eta patxaratsu egoten dira. Ez dira ez berotzen ez larritzen ere. Horieta batzuk ia «pasotak» direlako eta, beste batzuek beste balore-eskala daukatelako eta horren arabera arazoetatik alde egin dezaketelako; dudarik gabe azkeneko hauek zoriontsuenak dira! Halaz ere, denok, gehiagotan ala gutxiagotan, esandako estresa jasan behar izaten dugu, beraz, ikasiko ahal dugu gaitz hori gainditzeko? edo ikasi baino gehiago, behar diren bitarteak jartzeko prest ahal gaude? Bakoitzak erantzun dezala!

—«Syndicat de Soule»ko biltzarra— 610 MILIOITAKO PRESUPOSTUA... ETA DESAGERTZEKO ZORIAN

Zuberoko Batzorde Sindikala (Syndicat de Soule) bildu da Martxoaren 27an bere Mauleko biltzartegian. Hogeitazortzi herriren ordezkariak (43tatik) parte hartu zuten Duboscq sindikoaren lehendakaritza-pean.

Irakurleok ez dakizue beharbada zeintzu diren Ziberoko Batzorde Sindikalak horren eginkizunak. Laburki erranez honako hauek dira:

—«Zuberotar guzien jabetasun» diren lurren kudeatzea (hauek dira bertuko alalteak; ihizean aritzeko tokiak; basoak; Iratiko «herria»; etabar...).

—Zuberoko herriek beren nahikuntzez eta beren zerbitzurako eraikitako tresna bat izatea (bideak egiteko; artzaintzako olen konpontzeko, e.a...)

Horiek dira beti izan eta izanen teoria huts eta gezurtiak. Norbait aberastu egin badu Batzorde Sindikalak bera baizik ez da izan. Zuberota-

rren zerbitzuan izateko aitzakiarekin eratutako politikazale zenbaiten botere tresna bat besterik ez da. Eta gainera —horiek guztiak aski ez balira— eskuindarrek atxikitzen eta kudeatzen dutena da (gaur egun eta hainbat urte hautan daraman sindikoa Franz Duboscq RPRtiarra da).

Baina gaurko egunean gauzak hasi dira aldatzen eta Sindikatokoak amaieraren hastapeneko usaina hartzen ari dira. Bi aipatuko ditugu.

Alde batetik zentzugabeko kudeatze baten ondorioak gero eta bi-ziago agertzen ari dira (hainbat milioi kostatu zen Iratiko opor-lekua gisa guzietan kaltegarri gertatzen da, adibidez).

Bestalde ere, Lorraine-ko herriak daraman borroka gogorrak Sindikatoaren eskupean diren 9.000 ha. lurren berreskuratzeko, bizitza zaildu egiten dio (auziak; botere kontra-koak; e.a.).

Azken biltzar hori beheretortzeko

LES SYNDICS DU PAYS DE SOULE DE 1838 A 197

Lagarde Jean-Baptiste	Cheraute	1838 - 1839
Philippe	Alos-Sibas	1839 - 1843
D'Arhampe Jean-Baptiste	Tardets	1843 - 1861
Paissa de Gatzellu Bernard	Fellous	
Alcat Jean-Baptiste	Barcus	1861 - 1866
D'Arhampe Jean-Baptiste	Tardets	1866 - 1871
Lapouhle Bernard	Apoue	1871 - 1877
Begueire	Mauleon	1877 - 1880
Dandurain	Mauleon	1880 - 1882
D'Etchandi	Tardets	1882 - 1884
Bordato	Charritte-de-Bas	1884 - 1886
Mignacabal Jean	Sauguis	1886 - 1893
De Goury Aimien	Mauleon	1893 - 1920
Constantin A.	Tardets	1920 - 1926
Bouchet Arnaud	Lico-Athefet	1926 - 1929
Constantin A.	Tardets	1929 - 1935
D'Abadie Jacques	Ithorrotz	1935 - 1953
Tribarne Anquet	Camou-Chigues	1953 - 1965
Duboscq Jean	Apoue	1965 - 197

Zuberoko sindikoen zerrenda...
eta beharbada

Duboscq RPRtiarra azkena izanen dena.

aipa egin ditzagun xehetasun batzu:

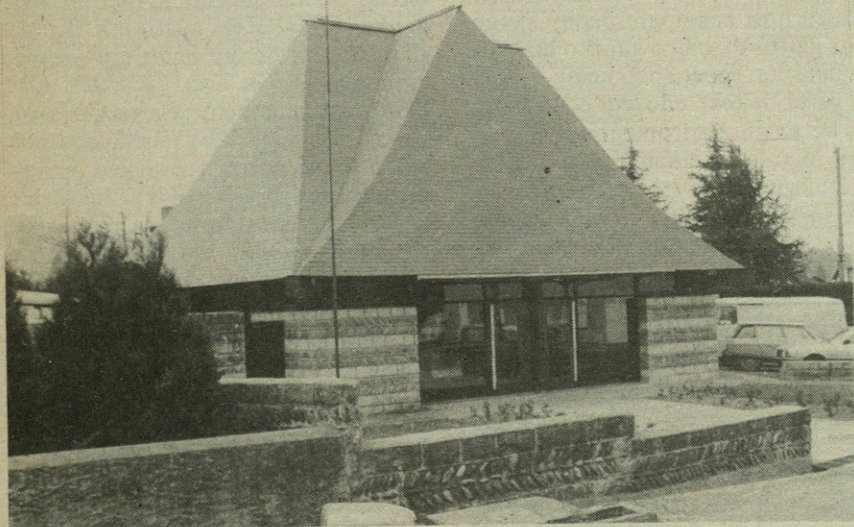
Sindikatoaren presupostua 610 milioi franko zaharretara 104 milioi pe-zeta igotzen da... baina hori izan lite-ke basoa izkututzen duen zuhaitza! Gaurko benetako egoera oso bestela izango baita: 93 milioiren gastuak behar ditu egin hemendik Ekaina arte... eta oraingoz 30 milioi zaio geratzen kutxatan! Nolabaiteko irtenbidean aurkitzeko zur-saltze bat egingo du Apirilaren 20an Batzorde Sindikalak.

Irati, bestalde, harrigarriko akatsa gertatu da ez baitu inondik ere diru-dik harrarazten... alderantziz baizik.

Beraz, egoera larri honetan aurkitzen da «Syndicat de Soule» «gu-rea», baina herri-ordezkariek entzunger jarraitzen dute. Gehiengo za-bal batek Duboscq-en politikari eutsi egin dio eta gauza hau aldatuko ez deno ezer ez da egitekorik.

Hori bai... baina esan dugun beza-la aldapa beherakor batetan harturik dugu Sindikatoa. Eta behin betikoz erorarazteko une egokiagorik ez dugu luza gabe ukanen menturaz.

Allande Sokarros

«Syndicat de Soule»ren biltzartegia Maule: hainbat milioi kostatu duen gauza bat...

HOPITARREI BISITA

Aspaldian irakurri nuen B. Whorf. Ene «Hizkuntza eta Pentsakera» irakurri dutenek bada-kite. Eta Whorf irakurri duen orok daki «Hopi» indioek (hemen nik «Hopitarrak» deituko) eman ziotela hizkuntz-oinarria bere «Errelatibitate-Oinarria» funtsatzeko. Hopitar batek —zion Worf-ek— eta gutako batek, ez dute mundua berdin ikusten; elkarrekiko mogitzen ari diren bi ikuslek, Einstein-en arauera, mundua berdin ikusten ez duten bezala. Hizkuntzak mugatzen eta markatzen gaitu, geure erreferentzi-sistema fisikoak markatzen gaituen bezalaxe. Eztabaida zaharra...

Lehengo egunean, horretara, Nahvaho eta Hopi indioen lurraldeetan barrena pasa nintze-nean, mundu«ezagun» batetan barrena nindoa-la esan nezakeen: «Hopitarrak? Bai, motel! Whorf... Sapir... Hizkuntz-Errelatibitatea»...

Colorado-Canyon delakoa ez da ahazten. Noski. Eskergatasunean eskerga, malkorren gaitzean gaitza, edozein motatako «tenploz» hornitua, kolore guztiez oratua... Larehun kilome-trotan, bera eta desberdina...

Eta Ekialderantz jeisterakoan, «Little Colo-rado»ko holtzarte bildurgarrietara iristean, hor-ra sorpresa: ilara luzetan jarrita, Nahvaho-tarrak saltzaile... Nahvahotarren «Erreserba»n sartu gara. Erreserba gaitza: 160 km. x 120 km. Behin eta berriz eskainiko zaizkigun koilare eta pitxi urdin eta zilarraideak mahainetan salgai. Oso merke, merkeegi batzutan. Saltzaileek oro, aurpegi beltzaranak. Batzutan ingelesez ari. Ge-hienetan isilik, guri so. Hitzik egin beharrik ez dago. 65.167 nahvaho-tar, Arizona-ko Erreser-ban, 1960-ko Erroldaren arauera.

Baina gu aurrera goaz. Nahvaho-tarren es-kualdearen barruan dagoen Hopi-tar Erreserba-raino nahi dugu joan; eta gurutzatu. Baimenik ez dugu; eta, Grand Canyon-en esan digutenez,

baimen berezia behar dute «zuriek» indioen he-rrietan sartzeko. Han goaz, halere; indiook el-kar konprenituko dugun esperantzan...

Cameron-en lurraldea gorri bihurtzen da, «Colorado» hitzari egokiro dagokionez. Bere-hala Moenkopi, herriska txiki bat. Hamar etxe-txo txiro, hogeia agian. Nahvaho-tarren herrial-dea oraindik.

Eta, bapatean, pankarta handi bat eskuinal-dean: «You are entering the Hopi reservation. Photographs strictly forbidden»... Sartu aitzin, ukabila altxatuz egin ditugu foto batzu. Eta Erreserban barrena abiatu gara.

Nahvaho-tarren lurraldea baino hutsago, nik uste. 1960-ko Erroldak dionez, 4.834 hopitar bizi dira bertan. Ronbo itxurako lurraldeak, 80 bat kilometro ditu luzeran, eta 60 bat zabaleran. Non dira Hopi-tar famatuak?

Hotevilla: hogeia etxe, hogeia txabola hobe, be-rrrogeia agian. Ez abererik, ez soro landurik. Zer-taz bizi ote dira Hopitarrak? Herriskak, pitin bat Nafarroan bezala, muino-gainetan eraikiak beti; espainatarrek «mesa» bataiatu zituzten gainetan. Lurraldea, martxoa izanik ere, lehorra da. Nolakoa ote da udan?

Halako batez: Old Oraibi. Hopitarren Gerni-ka, edo horrelako zerbait; «Suge-Dantza» ika-ragarria, eta antzekoak, ospatzen diren herriska zaharra; «the oldest town in North Amerika», irakurri dugunez. Sartzeko baimena eskatzeko-tan abiatu gara. Herrizainaren etxean inor ez. Baina bertako bi txakur ezin atseginagoek la-gundu gaituzte Oraibi-zaharrean barrena. He-rrian inor ez. Halako batez gizon gazte bat! Ez bat eta ez bi, harengana. «May I help you», gal-detu digu ingelesez; oso era onean, nahiz hotz. Bertako etxe zaharrak ikusi nahi genituela esan diogu. «Atezaina hor ez badago, ezin inork eman baimen hori», esan digu. Etsi egin behar.

Navajo-tarren eskualdearen mugan. Colorado-Canyon famatua.

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

HOPÍ-dantzaria: pinpilipausaren dantza.

Eta fotorik ere egin gabe, bi txakurrek beti lagunduta, kaminora berriro... Adio Oraibi-ri!

Shongopovi— ra abiatu gara orduan. Beste hoge bat etxetxo apal. Eta denda bat, bakar bat: turistentzako salgaiz hornitua. Eltze pintatuak, saski batzu, zilar eta harri urdinezko koi-lare batzu (Tijuanan eta bestetan ikusten diren berberak). Hemen dena izugarri galesti. Marrazkiak eta kolorea oso bereziak. Gurekin mintzo den emakume gazteak, aurpegi ilun borobila du, bere arrazakide guztiek bezala. Guri ingelesez; baina beste adiskide bati, eta bere haurrari, hopiz hitz egin die. Hopia mintzatua da, bai; beste berrogei-ta-hamar hizkuntza bezala (Estatu Batuez ari gara, jakina).

Arratsaldea aurrera doa. Eta Nahvahotarren eskualdera berriz irtetea, lurra lehorte bezala

Andolin Eguzkitzarekin, Hopi-tarren mugan.

egiten da; eta urrunean, dena inguratuz bezala, tontor erpinak eta «mesa» txapalak ugaltzen dira. Urrunean Tees Toh eta Dilkon, zelai lehorean txabola mordoska pare bat. Besterik ez... Baina bostak dira; eta, Erreserbatik at dagoen Winslow-ra hurbiltzean, behin eta berriz gurutzatzen ditugu Nahvaho-tarren berebilak. Erreserban bizi, baina kanpoan egin lana: ugaltzen ari omen den bizimodua.

Hestuak izanik ere, kaminoak onak dira. Baina Hopilandian asfaltorik ez: kaminotik irtenda berehala, lokatza zoru bakarra.

Txirotasuna al da bakarrik? Beltzek amerikartu eta berdindu nahi badute ere, indioek ez omen dute berdindu nahi. Beren indiotasunari eutsi nahi bide diote. Bizi ote daiteke horrela, ordea? Hobeki esan: zertaz bizi dira? Turismoaz hein batez (gure aurretik liburua sinatu dutenek, «Switzerland» jarri dute Shongopovi— ko dendan); baina aski ez. Benetan: ez da ulertzen. Per capitazko errenta, urtean, «a few dollar» eta-koa dela irakurtzen dut. Zer etorkizun datorkie indio-talde hauei? Feroe-uharteak, uharteak dira itsaso betean.

Hona hemen etnia ezagun batzuren kopuruak (1960-an, orain dela hoge urte):

Cherokee	80.000 lagun
Nahvaho	67.000 lagun
Choctow	45.000 lagun
Sioux	22.000 lagun
Papago	8.000 lagun
Apache	6.000 lagun

Louisianne-ko miloi frantsesa «desfrantses-ten» ari bada, zer esan daiteke indioen giza-multzoen geroaz?

Areago: hizkuntza traba eta baradera izango bazaie, zeren eta noren izenean eska dakieke **guretzako zoo gisa** irautea? Galdera latza, jakina. Baina gizonak ditu eskubideak azken funtsean, eta ez hizkuntzek. Hizkuntza gizonaren zerbitzuko eta tresna balios bihurtu, ala hizkuntza hil. Lehenago ere idatzia dut hau. Hizkuntza gizonaren zerbitzari egin, eta kultur-tresna minimo; ala hizkuntza hiltzea onena.

Eskuindarrek eta folkloristek soinekoak urratu ohi dituzte hau entzutean. Baina, euskarari gagozkiolarik ere, gauza bera esan behar da: **euskara jaso eta mintzabide balios bihurtu, ala euskara kanpora.**

Ez baitago eskubiderik (eta barka bezate eskuindar hizkuntzalariek) herri oso bat zoritxarreko eta itsu atxikitzea, hizkera «bitxi» bat gordetzeko. Hizkuntzari bai, kulturarekiko eta egiazko biziarekiko **baradera eta traba ez den heinean.**

Gizateria ez da zoo bat.

Eta indioak ez dira kiwi harrigarriak. Ez.

Hizkuntza, gizonaren zerbitzuko. Ala kanpora.

Txillardegi

EUSKAL HISTORIAZ URTEKARIA

Sekulako poza eman digu Euskal Historiaren arloan zer nolabait murgildurik gabiltzanoi «historia eta gizarte-zientzien urtekaria» argitara etortzearekin. Geuk beronen sorrera eta jaiotza hurbiletik jarraitu ditugulako ere izango da agian. Baliteke. Bainan baita izan daiteke errealitate berri baten atarian aurkitzen garelako ere.

Honenbestez aipa dezagun nondik norako jatorria duen urtekari honek. UEUko historia taldeari zor dio izatea. Jakina denez, lauzpabost urteotan Iruñeako Larraona ikastetxean kokatzen da UEU eta hantxe dihardu uztaileko bi astetan zehar zientziaren atal desberdinak euskal kulturaren serbitzutan ganoraz eta gogor bizienaz jorratu nahirik.

Halakoxe lehia sao baten bultzada tarteko izan dela ezin uka. «UEU hasi zenetik, badirudi «zientzia» esparrukoek bakarrik izan dutela beraien ikasketak argitaratzeko kemena eta gogoia. Bainan orain... gizarte-zientzien arlokoak ere 1981.urtean zehar buruturiko lan eta ikerketen berri ematera gatoz». Dena den, UEUko historiaren taldea nahiko talde zabala eta heterogeneoa gertatzen zen, hainbat problemaren aurrean aurkitzen zelarik. Hala nola, euskal historiaren ezagutze eskasa, gizarte-zientzien parzialtasuna eta globalizazioaren eza, hiztegi tekniko berezituaren premia, ikerlanen falta gorria, euskararen presentzia motza, gizarte-zienti-

en irakaskuntza arazoak eta abar.

Problematika guzti honen antolakuntza eskatzen zuen, eta antolakuntza koerente bat, noski. Beraz, arazoa 1980ko UEUin ipini zen ebazpidean. Urtekariaren sarrera aurkezpenean ikus daitekeenez historiaren taldea edo saila hiru azpi sailetan banatu zen: Iker, Irakats, eta Hiztegi azpi saila, bakoitzarentzat arduradun bana eta guztion koordinatzaile laugarren bat izendatu zirelarik, hurren ez hurren J. Agirre Azkuenaga, R. Amundarain, J. In-

txausti, A. Azkarate.

Lehen azpi saila euskal historiaren sailari behar zitzaion lotu, eta beronen lehen frutu bilakatu da hain zuzen urtekari hau. Bigarrena, GORDAILUren inguru ari den Oihenart taldeak osatuko zuen batipat. Eta hirugarrena berriz UZEIn historiaren lexikografian diharduen taldearen baitan finkaturik gelditu zen. Iker azpisailera itzuliz urtekari bezala agertu zaigu ikerlanez hornituriko liburu hau, eta gisa honetan abiatu da eta eman du ere lehen urratsa. Ez du esan

nahi, ordea, urtekari mailan jarraituko duenik, urtean zehar bizpahiru ager daiteke aurrerantzean. Iku-si egin behar zer eta zenbateko lankidetzaz beregana hurbiltzeko bada, gai izango den. «Nahi duzuenontzat, hemen duzue urtekari hau-dio- irekia, jaio berria, eta, inolako ameskeriarik gabe, euskal kulturarako lan-tresna bilakatzea nahi lukeena».

Ikerketari berari buruz ari delarik, zera esaten du: «bi mailatan aurkez daitezke teoria mailan zein enpiriko hutsean, eta biek izango dute tokia gure urtekarian».

Bestalde, aurten aurkeztu diren lanak, gai nagusi baten inguru dabilta: «Aintzinako Erregimena edo Lege Zaharreko etena Euskal Herrian (1750-1900)» hala nola titulu oso-rik ipini gabe ere Bizkaiako errepublikantismoa, harreman fiskalak, Herri Biltzarren funtzionamendua, nekazal krisisa eta karlismoa, kontzertu ekonomikoen eboluzioa. Azkenik, multzo honetatik at «denboraren adiera berezienak gure mitologian» eta haratago berriz «programa berriak OHOan».

Ongi etorri hoberena opa diogu urtekari jaioberriari. Ekar dezala lehenbailehen zutik ibiltzen, gizarte-zientzien arloa jorratuz, aldizkari espezialdu bilakatzen delarik. UEUko zenbait lanen edo-eta ELHUYAR aldizkariaren emankortasun isila bezain aberatsa desiratzten diogu.

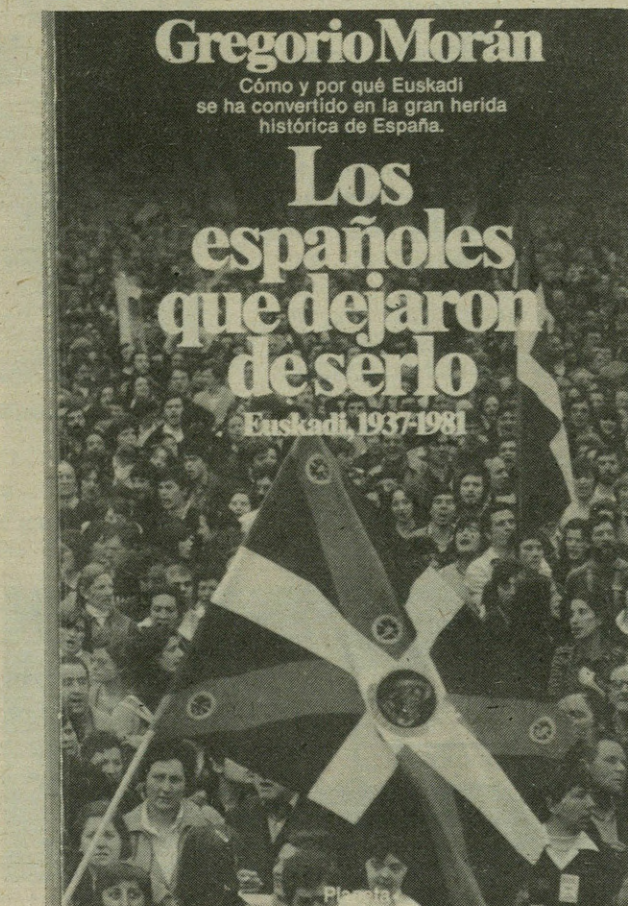
Jaxinto SETIEN

HISTORIAN ZEHAR: G. MORANEN LIBURUA

Gregorio Moranen liburua, 400 paia hauen bidez, garbi aski ikusi ahal dugu gure historia berrienaren (1937/81) hainbat hari eta zutabe. Funtsean, Neguri, sortze eta amaiera, EAJ-PNV, gerra ostekoa batez ere, eta ETaren historia labur bat.

LIBURUAREN BERRIA

Liburuaren berria, beharbada, gauzak kondatzeko arintasuna eta datu izkutuen plazaratzea dateke. Neguritaz duen sailean kasu batez «La Bilbaina» eta «IV de Navarra» harmada-sailari buruzko azterketa, Jose Felix Lequerikaren eginkizuna Companys, J. Zugazagoitia, Cruz Salido eta Peioren heriotzea bideratzean. Nazionalismoaz dakarren zatian, Anton Iralaren ekintza ilunak, Luis de Alavaren afusilamendua, Txomin Epalzaren abertzaletasuna naziekin inungo kolaboraziorik gabea, Lauaxetaren heriotzea, Angel Caballero Gastetako «Corazonisten» kaperauaren salakuntza, ... eta gutti ezagutzen dugun garai bateko bizimoduaren xehetasunak Bilboko oligarkian, PNVe eraturako Erresistentzian («Euzko Naya», «Alava», «Uzturre») eta beste batzuren Aliatuentzako informazio-sareak) eta apur bat ETA baitan eta bere inguruan.

Beste zenbait berri inolako frogarik gabe azaltzen ditu (liburuaren kronika itxuraz agian?) Hala nola E. Goyenatche eta Lipperheideren naziekiko kolaborazioa, Mourlane Michelénaren euskarazko artikuluxkak (non?) eta holako besteren bat.

ATALAK, HARIAK

ETari buruzko erreportaiak kapitulu batez, 68.eko udaz, eta G. Arestiren bertsoen ariora hasten da liburua. Zati hortan (eta ETArekiko bestetan) nausitzen den ikusmira 1966/67

1970.arterko aterkide zenbaitena bide dugu. Hala iduri, besteren artean, epoka horren laudatzeaz eta lagun zenbaiten gorrotoak eta laidoak direla marka, geroxeago aipatuko dugunez. Hortaz landa, abertzaletasuna, hiru elementu hauen fruitu legez, eriztea: erlijioa, ruralismoa eta irrazionalismoa eta ongi lotutako azalpenak zaitiketen oro esplikatzaile.

Negu hirian, aberats hirian, Neguriko dekadentziaren historia, «Bilbao» eta «Vizcaya» bankuen hazkundearekin batera Je-

suekiko harreman hestuetan, Proust eta Lampedusa-konterearen noveletako pasarte artean kondatzen digu.

EAJ/PNV-ari egindako kritikak (Santoñako hitzarmenaz, batez ere) eta jelkide zenbait (Leizaola, Anton Irala), sukaldaritza, erlijioa eta herri-kirolen triangulu kontextuan egiten dizkie, kapitulu batetan, Santoñako hitzarmenarena, Lauaxetaren bertso, gutun eta heriotz-berriek sailkatzen dutela delako atala.

HUTSUNE BAT

Gorago esan bezala, ETari buruzko zatia, V. Biltzar Nausiko partaide zenbaitek orain eginiko autografia eta erizpidez funtsatzen dute. Eritzi horien artean, orain, El País, Muga eta beste lekutatik predikatzen dutena, digutena: Nazionalismoa, abertzaletasuna, milenarismo eta irrazionaltasunak osatu erlijio bariantea dugu. Euskal Herria bi komunitatek osatzen dute: nazionalista, beraz eta berez eksklusibista, harpetarra, autoritaria, arrazista, elizkoia, donge, zital eta makurra eta bestea, nazionalista ez direnen komunitatea, zeinaren jite demokratikoa arras ezaguna baita. Etarkideengan, lehengoari haien jatorri erlijiosa (1) fanatismoa eta odolzaletasuna gehitu beharko geniokeen.

Printzipio eta onespen horiengatik, agian, liburuan beste pertsonaiekin suertatzen ez dena, halako tratamendu eta izendapen gogorak aurkitzen ditugu independentistentzat. Luis Aranaren gandik hasita, «enfermo mental, paranoico político-religioso» (215. paian F. Krutwig, Beltza, E. Arregi, J. Madariaga «eginkizun militanteak» abandonatzearren kritikatuko ditu (p. 68), Beltza, Txillardegi eta F. Krutwig-en «beldurra» aipatuko du egileak, eta bestetan «Desde su exilio de Belgica» (Beltza), «desde su tranquila residencia italiana» (F. Krutwig). Latzena halaz ere, eta esplikagaitza, horren herra eta laidoak, F. Krutwig-i egotzen dizkio (286/287 paietan): «paranoico con limitaciones de tipo cultural» «la alharaca jeba y zafia del «Vasconia»... libro al que creo debe acusarse de haber introducido los elementos de irracionalidad necesaria para que algunos se imaginaran ser revolucionarios tercermundistas cuando se trataba de pistoleroismo falangista medio nacionalista...»

Gizalege-eza honetan daukagu, bada, liburuaren hutsune haundiena, lehenik, borroka edo/ta politika norberak nahi (eta ahal) duenean egiten duelako, eta, bigarren, halako kritika eskubiderik izatekotan, bakoitzak beirazko etxea duenean ez duelako egotzi behar harririk. Liburu egileak berak (1947, Oviedo), horren bortitx salatzen duen epokan, herbestera-tua, Sorbonako Antzerti Eskolan ari zen. (ETA. OSO ONDO MIRONDO!) Ulertezina zaigu, beraz, ha-ren «potrozaletasuna», «cojonimetria», C.F. Krut-

wig-en solasetan, areago bada, 256. paian, 1936.eko gerra osteko errefuxiatuez ari denean: «Que verguenza da contemplar aquellos políticos del exilio que ni siquiera conspiraron».

AKABANTZA

Duela gutti, J. Azurmen-di, «Herria 2.000. Eliza»n publikatu duen artikuluxka ederrean («Irrazionalismoaren inguruan») gure garaiko euskal listo eta ilustratuez aritu da, besteren artean «euskal abertzale-tasunaren irrazionalkeria» horien dogma dela esanaz. Aipatu dugun liburua horren eredua dugu (2).

Beste ponduak ere bil-tzen ditu liburuak: datu sa-kontze baliosak, duda izan gabe, euskal historiaz 1937/81. aldiaz egin den li-bururik osoena eta oro har arretaz irakurri beharreko liburua.

OHARRAK

- (1) Besteren artean 341/342 paietan: «...la base religiosa, mesianica, de esta ETA que sigue al Proceso de Burgos...» (Argala, Pertur...) adol-lescentes firmemente

anclados en concepciones de la religión entendida como salvación del alma y del mundo».

- (2) Kasu batez 287 paian dioena: «Sin animosidad alguna, objetivamente, creo que un país que otorga a ciudadanos como Federico Krutwig la categoría de intelectuales; se puede afirmar de él que tiene

elementos del tercer mundo, porque es algo como confundir medicina y brujería, o hacer del cura de Santa Cruz un líder político. En suma una manifestación de atraso y provincialismo».

(Los españoles que dejaron de serlo. G. Morán, Ed. Planeta).

Txema Larrea

Telesforo Monzón fue un maniobrero político de grandes alcances y éxitos reducidos; pasó de pactar con Indalecio Prieto y defender a la monarquía de don Juan de Borbón, al nacionalismo radical del Frente Nacional Vasco, y a la defensa de ETA militar dentro de la coalición Herri Batasuna.

OHARRA:

Duela bi zenbaki (929. zenbakian alegia) artikulua bat ageri zen orrialde hauetan, «Scott Fitzgerald: betirako galtzaile» izenekoa, eta sinatu gabe zegoen. Huts baten ondorioz gertatu zen horrela, artikulua JOSE MARI ITURRALDE rena bait zen. Zuzendu daitekeena zuzendurik dago beraz.

LAUGARREN URTEAN PIZTU ZIREN

Garaziko «Jai-Alai» pelotalekua eta apirilaren 17a izan genituen Antton Valverde eta Xabier Leterekin jaialdi goxo bat egiteko leku eta egunak. Lau urte gure herrietako plazetatik ezkutatu zirela. Eta kanta zaharrekin batean oraindik sekula entzun ez genizkienak nahastu zizkiguten aldegin zutenetik hain hutsune nabarmena utzi zuen bikote honek. Bikote diot, gisa horretara aritu bait ziren. Entzulegoa definitzeko hauxe aski: Iparraldea.

«HEGOALDEAN EZ GENUEN EGINGO»

Plaza utzi zuten zergatik behin bakarrik ikusi ahal izan ditugu Antton eta Xabier kantari, Ormaiztegin Zeruko ARGIAk antolatatu zuen kantaldi hartan. Garazikoa berriz «Ozia» kultur taldeak muntatu zen, gure lagun Idiondoren bidez lortua. Geroago Xabierrek berak aitortuko zigun Hegoaldeko giro nahasian ez zuela holako kantaldirik onartuko.

Han bildu zen jendea, betikoa. Iparraldeko euskal kutsuko ekintza guztietan ikusiko dituzunak. Hala ere, aurretik pentsa zitekeen baina gehiago bere kantak buruz abesten.

Giro lasaia, tentsiorik gabea, abeslariak nahi zuten bezala, eta goxoa, kan-

poan ari zuen izotzaren alderantziz. «San Simon eta San Juda» aspaldi ikusi zuen 35 urteko mutil gordinaren ondoan, «Izarren hautsa egun batean» ederki jarraitzen duen 18 urtetako neskatua.

GARAI ZAHARRETAN BEZALA

«Solas gutti egin nahi genuke, eta kantatu. Kantatu ere gutti egin nahi genuke ahal balitz, baina kantatu egin behar». Betiko Xabier hasieratik. Eta betiko «Nafarroa». Ondoren bi kanta zahar, bata «Maitia nun zira» zuberotarra eta «Argia dela diozu». Oso era goxoan konponduak. «Berdabioko bertsoak» bezala («Goizuetan bada gizon bat...»), zeinaren bertso berri bat eskaini bait ziguten.

Hasieran Xabierren abotsari nekatu itxura hartu genion. Aspaldiko oroimen faltsuak agian. Allende txiletarraren alabari egindako «Beatriz» kantaren ondoren Anttonek Jon Mirandaren hitzekin egindako bat entzun genuen, apaizei maietasun askorik gabe egina zinez. Berria baita ere Xabierren «Ez nau bildurtzen negu urdinak». Gizartearen ironia eta kritikak utziaz hartu nahi duen bide barnekoia baten erakusle iruditu zitzaigun. Eta izugarri gustatu; lau urte hauetan ez direla lo egon alegia. «Ez nau bildurtzen baratztikan azken loreak biltzeak, ezta guztien arrazoi bila arnaska beti ibiltzeak, arratsaldeko argi beteak zentzu danak umiltzeak, amets betezko loa bait dakar

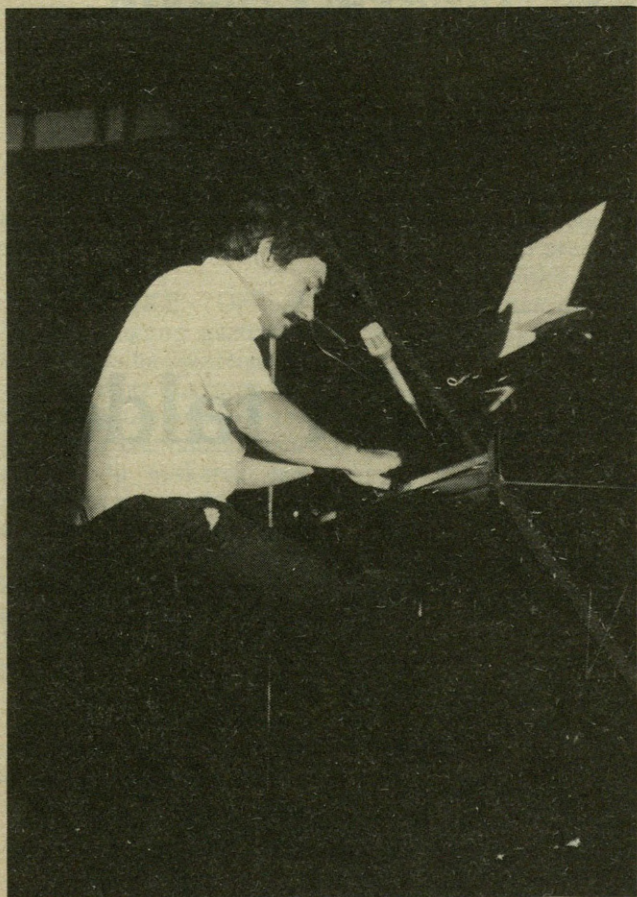
behin betirako hitzeak».

ARGIA soinudun bat nahi nuke irakurleak bere doinuz entzun zezan.

Eta lehenengo zatia bukatzeko, «Hitzez hitz» eta «Ni naiz» horien ondotik, Etxepareren «Kontrapasa», berea duten garaztarren bihotzak berotzeko. Lau mende geroago kontu eta arazo berdinekin.

«BADIE HAUEK KATEGORIA»

Kantaldiaren bigarren zatian bat ez beste guztiak kanta ezagunak izan ziren. Brassens-enekin hasita, «Udazkeneko Sanmartin», orain arte ezagutzen ez genuen era batean, eta «Testamentua». Anttonek berriz Lauaxetaren «Itauna», «Hegaztientzat pausarri» eta «Donapaukeko erregina».

Azken hau oso deigarri gertatu zitzaigun, bere giro kortesauarekin eta armonia landuekin. Landua eta dorotea izateaz gain, entzulegoak (zabalaz ari naiz) Anttonen beste zenbait lan baino hobeto hartuko luke.

«Lekunberritik Baigorriaraino mende goitiak harresi, zaldun ederrak ihiztari eta orgatz emeak ihesi. Zer den ametsa, zer den egia gogoak ezin berezi

Ausardia zilegi bazait, azken kanta honekin eta «Ez nau beldurtzen...» aipatuarekin besterik gabe ere mereziko zuen jaialdiak.

Bukatzeko «Xalbador» zenari eskainia eta «Haizea dator». Eta bukaeran beste

bat eskatzen zuen gogor jendeak, saioa motz eginda Anttonek Lauaxetaren «Agur Euzkadi» abestu ondoren Xabierrek ongi entsaiatu gabe zeukan «Izarrren hautsa» burutzeari ekin zion. Ez dakit sekula ikusi den Xabier Lete eszenario baten gainean hainbeste sufritzen, letra azkar jarraitzeko paperari begiratu behar eta gitarran berriz asko eta maiz mugitu behar behatzak, aspaldian ikutu gabeko kanta batean. Ongi konpenetratuak ikusi genituen biak, bai bi gitarrak, bai gitarra eta pianoa, ongi nahastuaz. Pena bat instrumentuak, pianoa batez ere, ez zirela garbiegi entzuten.

«GERRA ZIBILA GERTU IKUSTEN DIA»

Garai bateko Antton Valverde eta Xabier Lete iruditu zitzaizkigun. Kantak, eszena gaineko presentzia, Anttonen betiko isiltasuna,... Tristeago bezala, kaleko eta politikaren inguruko gaiak utzita. Ez zen, ez, Iparralde zelako bakarririk: zerbait aldatua zen. Baina orain lau urteko giroa, kantaldi usain hura, berriro hartzen genuen.

«Prestatzen gera etxe hustua arrotz guztiei saltzera.»

.....

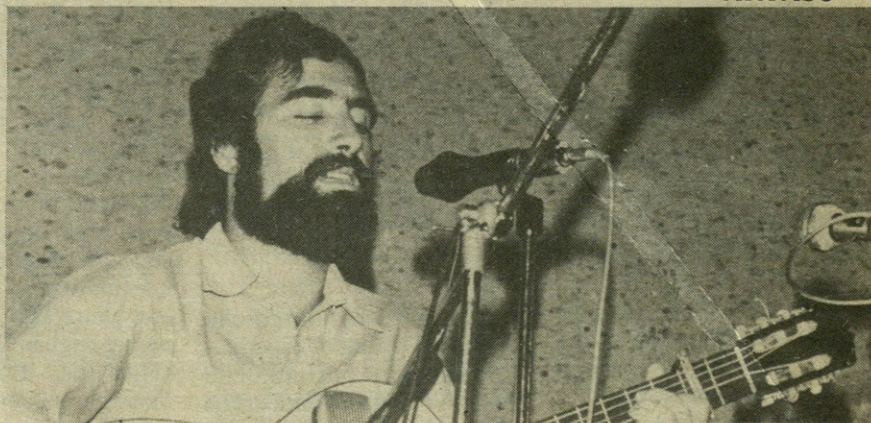
«Etxea hustuz badoa ere noizbait bazuen biztunik. Ez dut onartzen ordeztatzen maizter aldrebes hiztunik»

Hori ere garai batean bezala bota zuen Xabierrek. Eta berriro ezagutzen genuen orduko Xabier Lete, «Muga»-ko artikuluan gorabeherekin eta politika kutsuko istiluekin eta... nahastua genuen Xabier.

Eta arduratua aurkitu genuen, kantaldiaren bukaeran ukan genuen solasaldian. Oraingo ez duela berriz kantatzen hasterik pentsatzen esan zigun, baina nolabaiteko har bat barruan baduela somatzen zitzaion. Egoera politikoak sortzen dizkion kezka larriak ere aitortu zitzaizkigun. Abestietan ere nabari zen. Heriotza, negua, ... tristezia sakondu nahiz.

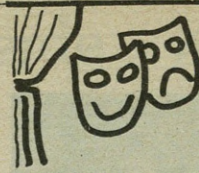
Denbora eta leku arazoengatik ezin dugu gehiagorik sartu oraingoan. Datoren asteko ARGIAN izanen duzu Xabierren eritzien berri zabalagorik.

ARTASO

Tamalez, Garaziko kantaldian atera genituen argazkiak hondatu egin zaizkigu.

Hauak gure artxiboetakoak dituzu

teatrEROAK...

BEKEREKE antzerki taldea

Fenix hegaztia bezala...

Mikel ANTZA
Eheko OLASAGASTI

«Sucesos»en orrialdetatik atera eta TEATRE-ROEN eszenatokira dakargu berria; Arabako herrixka batetan, Birgala Menorren, BEKEREKE Antzerki taldeak antzerki talde batek lantoki eta bizi lekua zeukan, zeukan diogu erre egin bait zitzaien etxea. Aitzaki hori dela eta beraiekin kontaktuan ipini eta hizketan jardun ginen taldeko partaide batekin. Euskal Herrian bertan lan egin arren kanpoan ezagunagoa dentalde honen iritzi eta asmoak jakiteko.

Esan nahi dugu ere Apirilaren 24ean Gasteizeko Mendizorrotza polikiroldegian jaialdi bat ospatuko dela BEKEREKE taldearen alde, ezbeharrean laguntzeko... Beraiek esan ziguten jaialdi hori zer izatea nahi zuten: «Jendeak ondo pasatzea nahi dugu, umore askoko zerbait egin, antzerkia eta musika sartuz». Han izango gara TEATRE-ROOK, eta bitartean hemen duzue sukalde batean egindako elkarrizketa hau BEKEREKE taldea zertxobait ezagutzen hasteko...

Argia.- Hasteko kontatu BEKEREKE taldearen historia, nola hasi zen, nondik sortu zitzaizuen asmoa...

BEKEREKE.- Gauza 80ko udaran hasi zen Lekeitioko «Txiruliruli» taldearen proposamen baten ondoren, bederatzi pertso-

na bildu ziren Burgoseko Valle de Menan esperientzia bat egiteko. Hura ondo atera zen eta Arabara etorri ziren Virgala Menorrera bertan etxe bat hartuz. Bost pertsona hasi ziren eta gero taldea berregituratzen joan da eta orain zazpi gara.

Argia.- BEKEREKE taldea ez da oso ezaguna inguru hauetan...

BEKEREKE.- Bai, harriagarria dirudi hemengo antzerki talde bat izanik, gehienbat kanpoan garela ezagunak; izena eta aktuzioak kanpoan daude. Kontaktuak han ditugu, adibidez Murciako antzerki talde batetako lagun bat duzula eta hango udal-txeak deitzen zaitu hara joateko. BEKEREKE Bilbon eta Gasteizen asko agertu izan da, Lekeition eta Portugaleten ere bai... baina askoz ezagunagoak gara estatuko hegoaldean. Hori izan da bultzada handik etorri delako... Hegoaldera zoaz jaialdi batetara eta han beste jende batekin kontaktatzen duzu. Hala ere, geure asmoa udara honetan inguru hauetan lan egitea da, Euskal Herrikoak garez hemen ezagutu gaitzaten, piska bat hemen sartu...

Argia.- Zein motatako antzerkia lantzen duzue, hitzegindakoa ala...

BEKEREKE.- Kaleko antzerkia da guk egiten duguna. Istorio bat asmatzen dugu, herri txiki batera edo hiri batera joaten garenean kalean aurkitzen ditugun elementuak erabiltzen ditugu eszenografia bezala. Pasakaleak egin ditugu eta bagenuen pailazoan espektakulo bat ere; bainan dene-tan hitza bigarren lau batean uzten dugu, istorioan ere bai, akzioari ematen diogu garrantzirik handiena, hitza oso gutxi sartzen dugu.

Argia.- Eta sartzen duzuenean zer egiten duzue euskaraz, gazteleraz...?

BEKEREKE.- Orainarte egin duguna gazteleraz izan da, baina planteiamenduak badoaz euskaraz egiterantz, geure artean hitze- gin dugu eta taldeak pentsatzen du euskaraz egin nahi duela antzerkia. Gazteleraz ere; adibidez guztia gazteleraz egiten den herri batera joaten bagara, ba gazteleraz egingo dugu. Baina, beno, euskara sar- tzea erabaki dugu.

Argia.- Profesionalak za- rete, baina nola ulertzen du- zue profesionaltasun hori?

BEKEREKE.- Guk gau- za bat pentsatzen dugu ho- rri buruz, teatroa ez dela guretzat bizi bezala, ez di- tugu zortzi ordu sartzen eta badago, hori ofizinako lana balitz bezala, ez. Teatroa guretzat bizi da, ez gu... zai- la da esplikatzen. Ez da guk zortzi ordu ditugu egunean eta iasta. Igual, guk zazpi ordu egiten baditugu tekni- koki dena teatroa, gero bes- te mila asunto geure artean eztabaidatzen ditugu; el- karbizi gara eta sukaldean

hitzegiten diren mila gauza antzerkikoak dira eta baz- kaltzeko orduan prestatzen ari garen istorioko pertso- naietaz hitzegiten dugu.

Argia.- Ze izango litzake, piska bat teatroarekin bizi, ez da?

BEKEREKE.- Bai, hori da, gutxigorabehera. Argi duguna talde mailan men- dian bizi nahi dugula da, naturarekin bat, krea- ziora- ko oso baliagarri delako; eta noski, guk nahi dugula- ko ere.

Argia.- Ze bizimodu da- ramazue? Zer egiten duzue egunean zehar zuen forma- kuntzarako?

BEKEREKE.- Entrena- mendua behar beharrezkoa da, ez Fisikoki bakarrik, baita kontzentramendu mailan ere. Orduan, altxa- tzen gara eta ordu t'erdiz egiten dugu entrenamen- dua, ariketa batzu, ahotsa landu, fotinga ere; ondoren prestatzen ari garen mon- taian lan egiten dugu. Gero, tailerra dugu —gure ustez norberak bere gauzak landu behar ditu—; behar dugun materiale guztia guk prestatzen dugu. Bakoitzak bere pertsonaiarena osatu

behar du, baina adibidez la- mina batzu jarri behar dire- la edo baul bat konpondu, ba ikusten da ia nork egin nahi duen. Honek ia egun guztia eramaten digu, baina baditugu euskarazko kla- seak gure artean eta musi- kazkoak ordu bete edo.

Argia.- Irakasleak edo monitoreak eraman izan di- tuzue?

BEKEREKE.- Astean behin jaisten gara, edo hobe jaisten ginen, Gastei- za; bakoitza bere klasera zi- hoan eta aste barruan ba- koitza bere aldetik aritzen zen. Solfeatu guztiok bate- ra egiten dugu, batek bes- teei entzuteko...

Etxea erre baino lehena- go hasi ginen jendea ekar- tzen ikastaroak emateko, «puesta de escena», ahotsa ere ekarri genuen, dantza... Etxea erre zaigunez lehen kurtsilo honekin gelditu gara, baina abuzturako ahots ikastaro bat egin nahi dugu ...

Argia.- Horretaz gain ze beste asmo dituzue?

BEKEREKE.- Orain montaia bat bukatzen ari gara, istorio bat da, kaleko montaia bat. Bere izena «BATZUETAN»... da. Ba- dugu asmoa pasakaleekin jarraitzekoa eta agian au- rrerago barruko zerbait egi- teko proiektua dago, ez dugu zehaztu, asmoa beste- rik ez da... Eta aldi berean ikasten eta aktuatzen ja- rraitzea ere. Gure ustez ak- tuatzen asko ikasten da (eta gainera bizitzeko behar dugu). Oraingoz nahi dugu- na, gure kontura, Euskadin zirkuito bat irekitzea da, beti daude kontaktuak bes- te antzerki taldeekin noski.

Argia.- Eta zer gertatzen da baserriarekin?

BEKEREKE.- Etxe guz- tia pikutara joan zen eta oraingoz lokal eta etxe gabe gaude. Gernikan etxe bat utzi digute. Bestela aktua- zio proiektuak baditugu. Apirilaren 12tik 19ra Mur- cian aktuazioak ditugu (handik bueltatzerako lo- kala behar dugu, ezin dugu- na da gelditu). Baditugu beste jaialdi batzu hitze- gin- da, Ekainean Cordoba eta Zaragozan eta Maiatzean Madriden. Moral handiare- kin gabiltza, nahiz eta des- graziak ingururatzten gai- tuen, jo ta ke ari gara la- nean.

OHARRA:

BEKEREKE taldearekin kontaktuan jartzeko telefo- no probisional Maskarada antzerki taldearena da: (94) 4113011

«RAGTIME» HAPPY END-EN KONTRA

Milos Forman, «Ragtime» filmaren egilea, Praga-ko zinema eskolan diplomatu zen 1957. urtean. Aberri sozialistetan, P.C.U.S.-en XX. Batzar-
rak suposatu zuen aldaketak («realismo sozialista» gainditzeko asmoa ekarri zuen berarekin, arteari zegokionez, kaleko gizonaren gaitara joaz. Txekoslovakia-ko kasoan, Novotny-ren erorketaren hasiera eta Dubcek -en esperientziaren artean kokatzen da zinemagile gazteen helburu hau. Hor ditugu, esate baterako, Ivan Passer, Vera Schitylova, Jiri Menzel, Jasny eta Milos Forman-en kasoak. Dena dela, eta Forman-i dagokionez (gauza bera esan genezake beste zinemagileei buruz, baina ez da gaurko gaia) ia erabat ezezaguna dugu gure artean txekoslovakiar honek bere aberrian egin zuen lana. 1965. urtean, Benecian hain zuzen, gailendu zuen «Los amores de una rubia» ezagutzen dugun filme bakarra da, eta hori zineklubei esker.

Bertan azaltzen zaizkigun pertsonaia nagusiak gazte zalantza-dun eta segu-

ragaitzak dira. Milos Formanen zinemak giroa desdramatizatzen du; kamara oharkabe mantentzen da, filmeari naturalitate bat emanaz.

1968 urtean «Pragako udaberria» zela eta, M. Forman Ameriketarantz abiatu zen, handik 3 urtera «Taking off» eginaz. Hainbat Oscar jaso zuen «Alguien voló sobre el nido del cuco» egin ondoren, orain dela urte gutxi, James Rodo eta Jerome Ragniren «Hair» antzerki eta musika lana zinemarako egokitu zuen. Lan hauetan (Los amores de una rubia-Taking off - Hair) badago errepikatzen den gai bat: guraso eta gazteen artean sortzen den eztabaida, batzuen frustrazioak, sexu eta drogarekiko jokaerak hain zuzen, eta besteen kontraesanak ahaztu gabe (etxe bat erosteko edo gartzelatik ateratzeko gurasoen diruaz baliatuz). Une bakoitzean eztabaida honek burruka era bat hartzen du: ero, gazte edo beltzaren burruka gizarte sistema baten baloreen aurka. Eta alde horretatik badirudi gaur dau-
den bi sistema moetak ez direla hain ezberdinak.

RAGTIME. Mende honetako lehen urteetan jazz-a, hiru doinu moeta oinarritzat harturik, sortzen zen: spirituals, blues eta ragtime.

Ragtime lehen musikalaria beltzen piano jokera zen. Ez zen improbisaketa bat, doinua idatzia bait zegoen. Gero doinu hauek egokitu zituzten orkestra mailan jotzeko, lehen orkestra beltzen gai sorta bilakaturik. Oroimenak ez ba dit huts egiten, «El golpe» filmean holako musika entzuten zen ere. Melodia sinkopatu hauen bereiztasun bat, garbi utzi dugunez, lehendik idatzita egotean datza. Erloju bat bezala funtzionatzen du, desajustaketarik gabe eta hori bera esan dezakegu Milos Forman-en «Ragtime» filmeari buruz.

Hasieran eta John Dos Passos-en «Manhattan Transfer» nobelaren egitura gogoraraziz, 4 historia azaltzen dizkigu zinemagile txekoslovakiar honek. Pixkanaka, pixkanaka pertsonaia horien bizitza elkar erlazionatzen hasten da, tragedia greziar baten arauera, historiaren gaintetik halabehar bat igerikatuko balitz bezala. Bukaeran, alai-
hasi den historia honek heriotz lazkarrari eta lotsagarri batetara eramaten gaitu, gure ezarrietan ahotzar bat utzirik, horrelako hilketa baten aurrean gure burua ezigai ikusten bait dugu.

Filme honetan daude, zalantzarik gabe, gaur egungo Ipar Amerika eratu duten faktoreak: arrazakeria, sensazionalismoa, polizien jo-
kaera faltsoa, emigranteen

lana eta egoera larria, zinema eta jazzaren hasiera, e.a.

Hala ere badirudi ipar-ameriketarrei ez zaiela beren buruak zineman antzematea gustatzen, filmeak besteentzat egingo balituzke bezala. Emigranteren aberri batetan, ez dira Europatik hara joan diren zinemagileak egoera hobez gozatu dutenak. Hor ditugu, adibidez, Fritz Lang, Hitchcock, J. Tourner, O. Preminger, Lubitsch, J. von Sternberg. B. Wilder, Capra, e.a. Hau bera gertatu da aurreko Oscarren banatzean: Banaketatik at gaur komentatzen dugun filmea, L. Malle-ren «Atlantic City» eta K. Reisz-en «La mujer del teniente francés» geratu dira, agian beren begizitza askoz zorrotzagoa eta desliluratuagoa delako. R. Reagan-en garaia ez omen daude horretarako. Nahiago dute «En el estanque dorado» bezalako tokitan bizi, bertan arazo guztiak konpontzen bait dira, eta horrela gertatuko ez balitz hor izango genituzke Thatcher-en «Carros de fuego», lasterketen bidez indar guztiak goratzeko. Eta harma lasterketak badira, hobe.

XABIER PORTUGAL

Ragtime. Zuzendaria: Milos Forman. **Gidoia:** Michel Weller, E.L. Doctorow-en nobela batetan oinarriturik. **Musika,** eta zoragarria gainera: Randy Newman. **Aktoreak:** James Cagney, Brad Dourif, Moses Gunn, Donald O'Connor.

BERTSOAK

GORAINTZIAK

EUSKALTZAINDIA

Agur Euskaltzaindia,
milaka goraintzi.
Zure aurrean ezin,
txapelik erantzi.
Aurten pentsatzen nuen,
burura erantsi.
Bainan amets gaiztoa,
behar dut ahortzi.

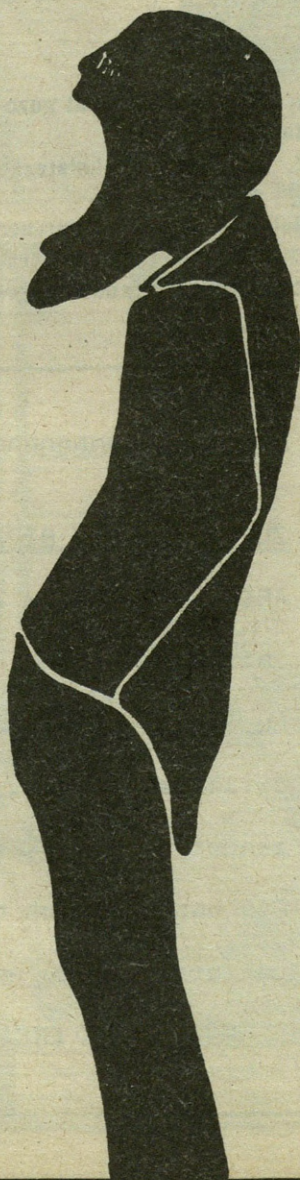
Xanti Zabala «Lexo»
Martxoaren 26an 1982

Txapelketa berri bat,
bertsolariontzat,
Eratu duzu baina,
ez dut hartzen ontzat.
Prexixua ote zen,
egitea hor zart.
Bereziak dituzu,
agin eta hortzak.

Bereizketa berare,
egin da xelebre.
Batzuk sakea lautik,
beste batzuk libre.
Merituak badaude,
bazterretan sobre.
Gu arrapa gaituzu,
hortan ere pobre.

Meritu kontu hauxe,
beharko dut aipa.
Ez nadin egon gero,
kexu edo aika!!
Banatu gaituzu zuk,
talde edo sailka.
Baina nola egin den,
sinestea zail da.

Bizpairu falta dira,
«A» saileko lixtan.
Eta horrek jarri nau,
egundoko txixpan.
Nortzuk diran esanez,
ez nator gaur txixtan.
Zepai sari-irabazle,
batzuek ez bixtan.

Azken txapelketako,
partaide guziak.
«A.» deritzan sailean,
dituzu utziak.
Beatzez zenituen,
ordun bereziak.
Merituak ahal dira,
hän irabaziak.

Meritu haiek ere,
ontzako badira.
Bakoitzak begiratu,
bere alderdira.
Guk ere egin dugu,
hango askon gira.
Bainan merituz doi doi,
nonbait hel erdira.

Onartu ahal daiteke,
holako xixtima.
Agian inork ez du,
gaur hori estima.
Mesedez modu hortan,
inortxo ez tima.
Bidean galdutzea,
jotzen dut lastima.

«A»an sartzen ez dena,
sar daiteke «B»an.
Ni ez nihoa «B»ra,
lendik nago behan.
Joko ona izan da,
batzuren legean.
Beatzez hautatuak,
eskubidepean.

Ez noa ixiltzera,
hauxe esan gabe.
Hasarrea bihurtu,
zait umore labe.
Jokaera hau bada,
erro edo habe.
Euskaltzaindiak ere,
badu bere «A» «B»

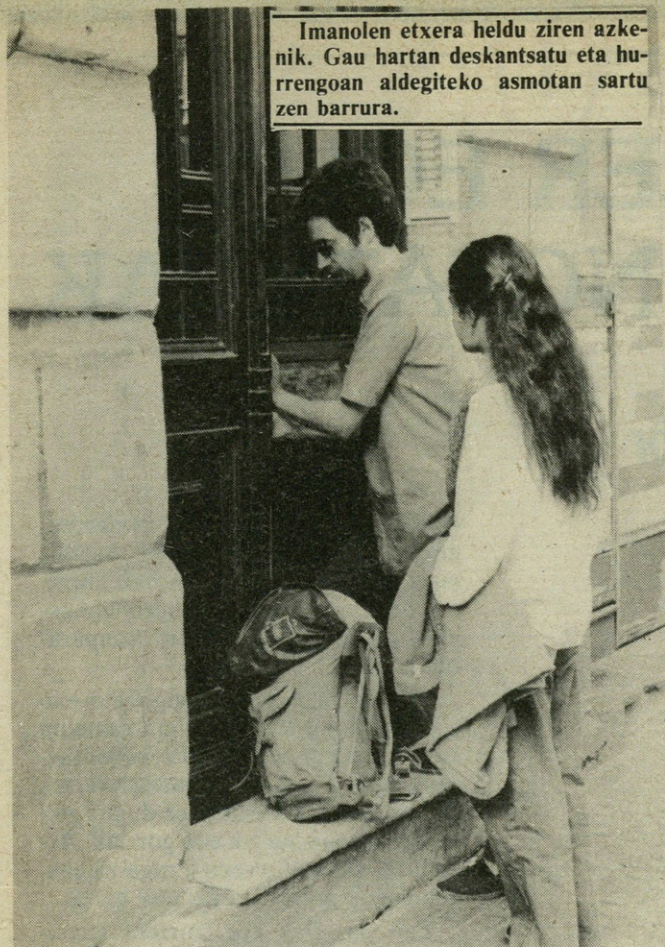
Ja!

ja

je

38. argia

Imanolen etxera heldu ziren azkenik. Gau hartan deskantsatu eta hurrengoan aldegiteko asmotan sartu zen barrura.

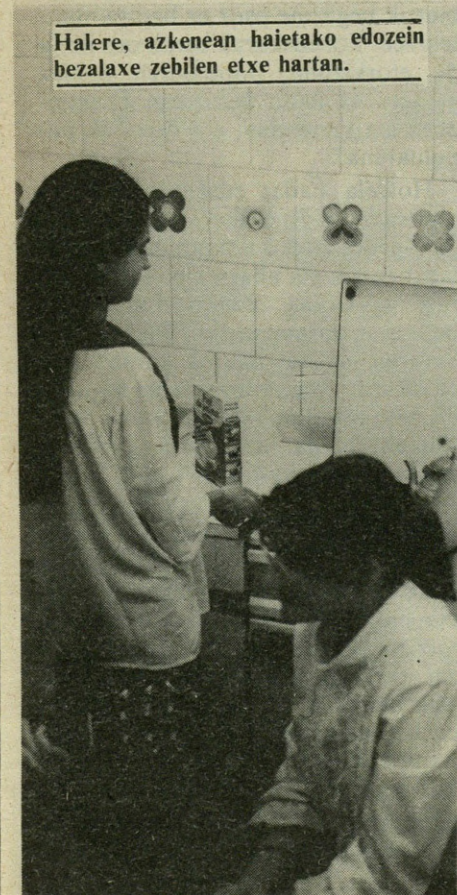

Dena dela, astebete pasa zuen etxe hartan. Bost lagun bizi ziren bertan, eta egunez egun girora egokituz joan zen Ane.

Gehienak oso tipo arraroak ziren. Gutxitan ikusi zuen Anek horrelako jendea. Haseran nahiko gogorra egin zitzaion haiekin bitizea.

Halere, azkenean haietako edozein bezalaxe zebilen etxe hartan.

Oso bizitza deskantsatua izan zuen arte horretan eta hurrengoetan ere.

Azkenean deskantsatuegia ere iruditzen zitzaion modu hura. Dena dela, aiantzi egin zen arazoetaz eta ez zen gutxi beretzat.

ZER ABERRI? ZER EGUN? ILUNTZEKO NOTATXOAK

E.Knör

Hona non berriro Aberri Eguna. Bestetan bezala, alderdi, alderdiska, sindikatu, sindikatuska, talde eta taldeska, denek helaraziko dizkigute deiak, hona edo hara biltzeko, hemengo edo hango manifestaldira joateko, honelako edo halako mitina entzuteko. Eta berriro ere, beste asko bezala, ni, balkoian ikurrina hedatu ondoren, etxean geldituko naiz. Zeren norako gogoa izan dezake inongo alderditan ez denak gure sorterriaren eguna ospatzeko?

Ez naiz, ez, alderdien kontra. Tentaldia izan beza bestek, Pijoanek bezala pentsatzeko. Hark, gure mende honen hasierako Kataluinaz ari zela, idatzi zuen alderdirik ez zela behar, alderdiek ez bait zuten balio nazioak eratzeko, eraturik dauden nazioak gobernatzeko baizik. Ez. Gure politika bizitzak alderdiak behar ditu, lan munduak sindikatuak behar dituen moduan.

Alderdi eta sindikatuen gainetik, ordea, bada zerbait, bada Euskal Herria. Ezina ote da alderdiek, edo haietariko batzuk bederen, demokrazi bideak onartzen eta euskaldungoa nolabait aintzat hartzen dutenek, esaterako, egun hau elkarrekin ospatzea?

* * *

Garai batez, 1970 inguruan edo, bazirudien abertzale alorrean halako batzea mamitzeko modua zetorrela. Abertzale Frontea («Nazio Frontea» askotan gaizki izendatua) ahotan zebilen eta giroa ere horretaratua zegoen. Alor horretatik kanpokoak, aldiz, zeharo baztertzen genituen. Horiek oro «Espainiako eta Frantziako alderdietan» militatzen zutenak, bietariko bat; edo inoiz abertzaletu behar ziren edo, beren **bekatuan** segitu nahi bazuten, gure Herriko politikan ez zuten parte hartuko.

Jakin, orduko gauzak garbiago eta gardenago ikusten ditugu orain: **barren aldean zabalak** ginen («abertzale izanez gero...»), eta **kanpo aldean itxiak**. Ez genuen, geure umegorritasunean, kontutan hartzen zein ñabar den Euskal Herria, zer egoera eta iritzi desberdinetako jendea bizi den bertan. Ahazten genuen, bestalde, ez bait zitzaigun burutik ere pasa, armabideak demokrazian jarraituko zuela, bere odol-jario amaigabearekin.

Etorri da mugaz honunzko Euskal Herrira demokrazia. Ahula, noski, eta anitz akats dituen. Lortu da Estatutoa, Nafarroa landa gelditzen delarik: horretarako hauteskundeak irabazi behar bait dira. Ekin diogu berriro «Erakundeez jabetzeari», Prat de la Ribak bere denborako Kataluinaz zioen bezala. Eta, zer esanik ez, balantzea baiezkota da. Politika administralgoaren aldetik, Euskal Herria orain hiru puskatan dago

(Euskal Gobernuarena; Nafarroa; mugaz harunzkoa), baina batzuri maiz ahazten zaie egoera hau aurre-rapidea dela, lehengo gabezia eta zapalkeria erabatekoarekin konparatua.

Atsegin, ez atsegin, gogobete edo ez, hori dugu eremua. Egin dezagun lan, taxuz eta zentzuz, Parlamentuetatik hasi azken auzo-batzarreraino, gizalegea inoiz ahazten ez dugularik, geure ondoan zuriak edo gorriak, Arzalluz-, Onaindia- edo Fraga-zaleak, gehiengoak garella, gutiengoak garella.

Zail da, izan ere, aurrera jarraitzen. Erakunde eta demokraziaren bideak begirune osoz ez badira mantentzen. Eta euskarak berak oso iluna du etorkizuna, populuaren nahiaz gainera ez badu berarekin Erakundeen atxikimendua, eta beroriek populuarena.

Horrela bada, euskarak iraungo du. Harra ez du euskarak. Izatekotan guk, geure arteko konpon-ezina, axolagabekeria eta abarrekin. Ez du, beraz, arrazoina Benito Lertxundik bere esan zaratatsuetan. Jakina, euskararen egoera, itxurak gorabehera, ez da oso ona. Ados gaude: haurrek ez dute askotan euskara polita ikastoletan, baina ikastolarik gabe zer euskara zuketeen?

Kezkagarriagoa da, nik uste, gazte eta gaztetxo askoren euskara. Aspaldi ez dela, Gipuzkoako Aginagan, jattetxe batetan zerbitzari zebilen neskatxa batek ez zekien zer zen «adarra jotzen». Galde egin beharko genuke zer iturritan edaten duen gure gazterriak benetan, eta ea atxikitzen duen euskalduntasuna behar den bezala, itxurakeriak eta banderak kontutan hartu gabe.

Baina honek luze jo du eta beude oraingoz lerro hauek.

E. Knör

AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
BAKARRA DUGU.

SASTRE VERGARA, 1 DONOSTIAKO ESTILOA

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzen dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoen sarerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuskak eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desanplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTOMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatuetak 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloien bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Institutu onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoan Elkarte, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkarte, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. dauzkagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

